

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

MAGISTERSKÉ PREZENČNÍ STUDIUM

2013 - 2015

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Michaela Bůnová

Proměny a vývoj časopisů pro děti a mládež od roku 1989

Praha 2015

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Libor Svoboda, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

MASTER FULL-TIME STUDIES

2013 - 2015

DIPLOMA THESIS

Michaela Bůnová

**The transformations of magazines for children and youth
since 1989**

Prague 2015

The Diploma Thesis Work Supervisor: Mgr. Libor Svoboda, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená diplomová práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Jméno autorky

Poděkování

Chtěla bych poděkovat mému vedoucímu práce, Mgr. Liboru Svobodovi, Ph.D., za jeho trpělivost s odpovídáním na mé dotazy a spolupráci. Jeho konzultace a rady znamenaly pro mou práci obrovský přínos.

Anotace

Diplomová práce se zabývá časopisy pro děti a mládež. Diplomová práce popisuje, jak se vyvíjela vybraná periodika pro děti a mládež od roku 1989 do současnosti, popisuje je však již od samotného počátku vzniku až do zkoumaného období. Součástí je i výzkum mezi dětmi z devadesátých let a dnešními dětmi a mladistvými.

Klíčová slova

časopisy pro mládež, časopisy pro děti, dětské časopisy, časopisy pro děti a mládež, periodika, časopisy, děti, mládež, magazíny

Annotation

This diploma thesis is focused on magazines aimed at children and youth. The diploma thesis describes the development of periodicals for children and youth from 1989 up until present, it also describes them from the very beginning to examined period. Part of the work also involves research between children from the nineties and current children and youth.

Keywords

Magazines for children, magazines for youth, periodicals, magazines, children, youth

OBSAH

ÚVOD.....	9
1 ZHODNOCENÍ DOSTUPNÝCH ZDROJŮ.....	11
TEORETICKÁ ČÁST.....	13
2 ČASOPISY PRO DĚTI A JEJICH DIFERENCIACE.....	13
2.1 Definice dětství.....	14
3 POČÁTKY ČASOPISŮ PRO DĚTI.....	16
3.1 Počátky časopisů pro děti ve světě.....	16
3.2 Počátky časopisů pro děti u nás.....	17
4 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ OD POČÁTKU 20. STOLETÍ DO KONCE 1. SVĚTOVÉ VÁLKY.....	20
5 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1919 - 1934.....	24
6 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1935 - 1948.....	28
7 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ PO ÚNORU 1948.....	33
8 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1960 – 1989.....	37
9 ČASOPISY PO SAMETOVÉ REVOLUCI V ROCE 1989.....	41
10 VYMEZENÍ ZKOUMANÝCH PERIODIK.....	48
10.1 ABC mladých techniků a přírodovědců (později ABC mladé generace 21. století) 48	
10.1.1 Současná podoba časopisu ABC.....	51
10.2 Čtyřlístek.....	54
10.2.1 Současná podoba časopisu Čtyřlístek.....	56
10.3 Mateřídouška.....	57
10.3.1 Současná podoba časopisu Mateřídouška.....	58
PRAKTICKÁ ČÁST.....	61

11	CÍL, OKRUHY OTÁZEK A HYPOTÉZY.....	61
12	METODIKA.....	63
12.1	Dotazníkové šetření.....	63
12.2	Harmonogram průzkumu.....	63
12.3	Hloubkový rozhovor.....	64
13	VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ.....	65
14	INTERPRETACE VÝSLEDKŮ A VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ.....	75
15	NÁMĚTY Z KVANTITATIVNÍHO PRŮZKUMU.....	77
15.1	Kdo dětem časopisy kupuje.....	77
15.2	Pedagogický dopad časopisů na děti.....	77
15.3	Budoucnost časopisů pro děti a mládež.....	78
15.4	Cena časopisů.....	79
16	ZÁVĚR.....	80
17	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	82
18	SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ.....	86
19	SEZNAM PŘÍLOH.....	87

ÚVOD

Ačkoliv časopisy pro děti nemají dlouhou historii, začaly vznikat totiž až v počátcích devatenáctého století, za svoji krátkou existenci sehrály významnou roli. V určitých obdobích fungovaly jako vzdělávací materiály využívané ve školách, či jako finančně přístupné zprostředkovatelé beletrie. Jejich obsah, kvalita, výchovné a ideové zaměření se měnilo a bylo závislé na podmínkách vydavatelských institucí, ale i na škole a církvi. Dobrých časopisů s kvalitním obsahem, mezi které lze zařadit *Včelku* nebo *Jarý květ*, kam přispívali mimo jiné například Václav Beneš Třebízský, Svatopluk Čech, Alois Jirásek, Karolína Světlá či Karel Václav Rais, bylo málo. Vývoj k novodobému, kvalitnímu časopisu byl brzděn především politickými vlivy, ale také ekonomickým zázemím nakladatele i kupujících. Historie časopisů pro děti a mládež je tedy zajímavá. Odráží se v ní tehdejší politická, kulturní a společenská situace. Později vyjadřuje také zápas o morální charakter příští generace.

Jakmile bylo jednou odděleno dětství od dospělosti a vznikly časopisy určené dětem a mládeži, se staly postupně významnou pedagogickou pomůckou. V určitých obdobích nahrazovaly školní učebnice. Časopisy pro děti tak hrály dlouho významnou roli ve vzdělávání. Sloužily však i k etablování a ověřování nových trendů v dětské literatuře či pedagogice. Staly se ale také důležitým obrazem historie. Za dobu, po kterou periodika určená dětem vychází, v nich totiž můžeme sledovat obraz sociálních, politických a kulturních dějin, dějin mentalit, idejí apod.

K tomu všemu představují periodika pro děti významnou cvičebnici mediální gramotnosti: časopisy jsou jedním z prvních masových médií, se kterými ve svém životě přijdou malí mediální konzumenti do styku. Navzdory své důležitosti nejsou periodika pro děti a mládež dostatečně popsána či archivována. Děje se tak kvůli tomu, že vycházely na méně kvalitním papíře než knihy, kvůli čemuž byla omezena jejich trvanlivost. Ačkoliv dnes jsou periodika pečlivě archivována, dříve byly časopisy určeny k okamžitému použití, nehledělo se na jejich využití pro budoucí generace.

I proto časopisy příliš nezahrnuje historie dětské literatury.¹ Dodnes zůstávají časopisy pro mládež stranou od zkoumání literatury pro mládež.

Změny za pouhé století, které jsou na následujících stránkách zaznamenány, jsou markantní. Děti již nechtějí, ba ani si neumí představit priority dětí třicátých let, které prahly po poznání, vidění světa a nauce o domácích pracích. Ačkoliv děti z devadesátých let jsou věkově podobnější dětem současným, prioritami se tolik nelišily od dětí ze třicátých let. I oni toužili po tom dostat se za hranice, dívky chtěly vědět, jak si najít a udržet dobrého manžela, a jak v manželství vůbec fungovat, a chlapci se zajímali stejně jako dnes o technologie. Asi nejpatrnější změna přichází až po revoluci s nástupem internetu. Priority dětí se změnily, s pádem hranic padly i hranice morální. V časopisech se objevuje čím dál tím více „zakázaných“ témat, jako je sex a vztahy, ale také třeba homosexualita. S pádem železné opony došlo k velkému rozmachu na trhu s časopisy pro děti a mládež. Nejvíce změnilu podobu časopisy pro mládež. Snaží se přitáhnout pozornost mládeži, a proto volí bulvární témata, kýčovitý vzhled a časté jsou také slangové výrazy. Již není kladen důraz na kvalitu, ale na kvantitu. Existuje dnes pouze málo časopisů, které se po celou dobu udržely a kromě toho, že nezanikly, nezhoršil se ani jejich obsah. Právě těmto periodikům se věnuje výzkum v této práci, právě na nich lze totiž pozorovat vývoj obsahové i formální stránky od roku 1989 do současnosti.

Je důležité vést děti i mladistvé ke čtení periodik, co je však důležitější je nabádat je již od útlého věku k tomu, aby od nekvalitních a bulvárních periodik uměli vybrat ty kvalitní, které je budou vzdělávat a rozvíjet jejich všeobecné znalosti. Najít však taková periodika je dnes čím dál tím těžší.

¹ ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 97-8802-462-4785.

1 ZHODNOCENÍ DOSTUPNÝCH ZDROJŮ

Existuje několik publikací, které se zabývají historií časopisů pro děti a mládež. Mezi ně patří kniha *Česky psané časopisy pro děti (1850 – 1989)* od Štefana Švece. Tato kniha se zabývá historií česky psaných časopisů pro děti od jejich počátků, tedy od roku 1850. Informace končí roku 1989. Obsahuje navíc ukázky jednotlivých časopisů a část tvoří také slovník dětských pojmů. Autor si vybral dosud málo zmapovanou oblast historie českých médií. Některé tituly, které kniha obsahuje, jsou již docela zapomenuty. Kniha je tedy velkým přínosem v mediálním oboru.

Další kniha je *Po stopách kreslených seriálů*. První díl vydala Olga Bezděková sama, druhý díl, nazvaný stejně, avšak označený jako 2. vydání, již se spoluautorem Milanem Krejčím. V prvním díle autorka zmapovala dějiny kresleného seriálu v období 1. republiky. V druhém díle se autorka zaměřuje na vybrané časopisy (*ABC, Sluníčko, Sedmičku pionýrů, Pionýrskou stezku, Čtyřlístek, Junák* a *Rychlé šípy*). Milan Krejčí knihu doplnil o informace o kreslených seriálech ze všech uvedených časopisů z let 1985 – 1989.

Značným přínosem pro diplomovou práci byla také kniha *Meandry a metamorfózy dětské literatury* od Svatavy Urbanové. Ta pojednává o oblasti literatury pro děti a mládež od roku 1945 do roku 2003. Ačkoliv je kniha zaměřená hlavně na knihy pro děti a mladistvé, obsahuje také jednotlivé kapitoly s obsáhlými informacemi o dětských časopisech.

Dále jsou v práci uvedeny knihy, jejichž primárním obsahem jsou knihy pro děti a mládež, ale zabývají se více či méně obsáhle i časopisy. Do těchto publikací spadá kniha *Kontury české literatury pro děti a mládež* od Otakara Chaloupky a Jaroslava Voráčka. Ta sleduje celistvý vývoj dětské literatury do roku 1945. Kniha *Dětská literatura česká*. Tu napsal Otokar Pospíšil spolu s Václavem Františkem Sukem. Kniha funguje jako příručka literárních dějin pro knihovny, školy i veřejnost. Dále byla pro práci velmi přínosná kniha *Dějiny českých médií: od počátku do současnosti* od Barbary Köpplové, Petra Bednaříka a Jana Jiráka. Tato publikace je určena studentům vysokých i středních škol. Obsahuje chronologicky řazený náhled do historie českých médií. Součástí je i připomenutí historicky významných osobností. Další přínosnou

publikací byla Česká literatura ve zkratce. Tu napsal Bohumil Svozil. Kniha shrnuje období od 9. století po konec 20. století. Větší část zabírají knihy a literatura pro dospělé, ale obsahuje i několik cenných poznatků o historii časopisů pro děti.

V publikaci Tomáše Prokúčka *Nový český komiks (2000-2012)* byly získány poznatky o komiksech, které doplňují většinu dnešních českých časopisů pro děti. Přínosnou v oblasti komiků byla i publikace *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989* a *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989 II.*, oboje od dvojice autorů Josefa Ládka a Roberta Pavelky.

Velmi přínosná byla také publikace *Můj život s ABC - Ábíčkem* od bývalého šéfredaktora a spoluzakladatele ABC, Vlastislava Tomana. Právě z této publikace byla čerpána většina historie o tomto magazínu pro mládež.

Po nastudování související literatury je nutné konstatovat, že dosud nevyšla publikace, která by shrnovala všechny vydané časopisy pro děti a mládež po roce 1989. Veškeré informace o právě vydávaných periodikách jsou dostupné online. Další velmi přínosné informace pramení z rozhovoru s autorem knihy *Česky psané časopisy pro děti (1950-1989)*, Štefanem Švecem, který zná historii dětských časopisů velmi podrobně a jeho poznatky a připomínky tak byly pro tuto práci velmi cenné.

TEORETICKÁ ČÁST

2 ČASOPISY PRO DĚTI A JEJICH DIFERENCIACE

Časopis „*je tiskovina vycházející pravidelně, v určitém místě, která má nejméně půlroční a nejvíce jednotýdenní periodicitu.*“². Na rozdíl od deníku je méně aktuální, má jinou grafickou úpravu a více do detailů probírá daná témata. Jsou také více zaměřené než jiné publikace, texty v nich jsou vyhraněny určité skupině čtenářů, liší se proto i svým zaměřením. Časopisy lze rozlišovat podle nákladu, dle zaměření na věk (sem spadají dětské časopisy, časopisy pro mládež apod.), podle zájmů (hobby, hudba, sport apod.). Dále se dělí podle pohlaví (vycházejí speciálně zaměřené časopisy pro ženy a pro muže), dle odbornosti, podle obsahu a zaměření na publikum (odborné, popularizační, rodinné). Časopisy jsou pojeny na aktuálnost. Také tematická šíře jednotlivých titulů nemá takový záběr, jako mívají noviny³. S rozvojem internetu došlo

2 OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. s. 38. ISBN 80-7277-108-6.

3 REIFOVÁ, A. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. s. 32. ISBN 80-7178-926-7.

ke změnám v podobě časopisu, který dnes již nevychází pouze papírově, ale i elektronicky.

Časopis lze poznat podle jeho samostatnosti. Dětské časopisy vychází samostatně a zcela nezávisle na jiných periodikách. Dříve však časopisy pro děti a mládež tvořily přílohy novin a byly připojeny k ostatním titulům (bylo tomu tak například u časopisu *Besídka*). Tyto přílohy se specializovaly na dětské a mladé čtenáře a tvořily předstupeň dnešních dětských časopisů. Časopisy pro děti a mládež by od svých začátků dodnes měli tvořit profesionálové, tedy lidé, kteří jsou ať už profesně či neprofesně s těmito periodiky nějak spojeni.⁴ Tato myšlenka neplatí pro dřívější tituly, kdy časopisy vydávaly a tvořily děti, školy či oddíly. Taková periodika však již dnes nevychází, a pokud ano, tak na regionální úrovni⁵. Dalším kritériem, podle kterého lze rozeznat časopisy pro děti a mládež od jiných periodik je periodicita. V počátcích časopisů pro děti představovala pravidelnost, se kterou časopisy vycházely, jediný aspekt, který je odlišoval od ostatních příležitostných tisků pro děti. V našich dějinách představuje periodikum také tisk, který vycházel v pravidelných intervalech kratších než šest měsíců.

⁴ ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 23. ISBN 97-8802-462-4785.

⁵ ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 10. ISBN 97-8802-462-4785.

Dalším rysem časopisu je to, že převážná většina příjmů je z prodeje vydaného nákladu.⁶ Určitá a rozhodně nezanedbatelná část příjmu ale pramení také z prodeje reklamní plochy. Cena za jeden výtisk je různá a mění se, stejně tomu tak je i u reklamní plochy.

Periodika pro děti lze dělit do několika kategorií. Je třeba začít s dělením dle věkové kategorie, podle stáří čtenáře. Časopisy je důležité z tohoto hlediska rozdělit, jelikož každá etapa dětství a dospívání má svá specifika, které mají svoje potřeby i způsoby vnímání. Proto se časopisy rozdělují na ty pro nejmladší, pro předškoláky, mladší školáky, pro mládež apod. Dále se dětská periodika dělí podle žánrů a na genderové (tam spadají časopisy pro dívky, chlapce i pro oboje pohlaví). Existuje však i ideové dělení, kam spadají například křesťanské, stranické či levicové časopisy. Časopisy pro děti a mládež lze však dělit i z hlediska jiných kritérií zdroj česky psané časopisy pro děti str 19 – na obrázkové, barevné, černobílé, konzervativní apod.⁷

2.1 Definice dětství

Aby časopisy pro děti mohly být definovány, je třeba znát nejprve definici dětství. Vznik časopisů pro děti je spojen s novým vnímáním konceptu dětství. Tímto

⁶ BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Praha: Barrister & Principal, 2001. s. 99. ISBN 80-85947-67-6

⁷ ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 19. ISBN 97-8802-462-4785.

jevem se zabýval francouzský historik Philippe Ariés, který přišel s tezí, že ve středověku neexistovalo dětství v moderním pojetí⁸. Domníval se, že jde o nedávný ideologický konstrukt. Dětství bylo považováno za nedůležitou část života. Hned poté, co se dítě naučilo chodit, bylo integrováno mezi dospělé a přijalo jejich společnost, mluvu a způsob chování.

Ke změně, která byla zapříčiněna výchovou a vzděláním, došlo dle Ariése až počátkem 17. století. Odstup mezi dětmi a dospělými se neustále zvyšoval. Tak vznikl dětský svět, který doteď obsahuje hry, dětské oblečení, specifické vnímání okolí a zábavu. Přijetí dětství znamenalo odlišení literatury od té pro dospělé. Proto se vznik časopisů datuje až k objevu dětství jako takového. Na našem území došlo ke vzniku česky psaných časopisů pro děti v 19. století. Spolu s tím se objevila i řada dalších fenoménů označujících děti – dochází ke stavění samostatných pokojů, vznikají komerční obory na výrobu hraček apod. Poté, co se vytyčil pojem dětství, a vznikly časopisy pro děti, bylo dále možné členit dětská periodika dle pohlaví, psychologicky či věkově. Každé dítě tvoří publikum a jeho originální, specifický článek. Jsou to právě časopisy pro děti, které mají pomoci problematiku a různorodost dětství objevit a pochopit.

Je důležité, aby se děti již v počátečním stádiu čtenářství orientovaly na širší čtenářský kontext, aby četba nebyla jednostranně zaměřená.

⁸ ARIES, P. *Centuries of Childhood*. Michigan: Vintage Books, 1965. s. 20.
ISBN 0394702867

3 POČÁTKY ČASOPISŮ PRO DĚTI

3.1 Počátky časopisů pro děti ve světě

Časopisy ve svých počátcích představovaly sbírku prózy, veršů a ilustrací, které se nijak výrazně nelišily od sborníků, vycházejících jednotlivě.⁹ Rozdíl byl v tom, že v těchto sbírkách byl zahrnut seriál pro děti s ilustracemi, nebo otištěné divadelní hry. Roku 1788 tyto hry otiskoval například první magazín pro děti, který v Anglii vycházel. *Juvenile*, který v Londýně vydával John Marshall, každý měsíc otiskoval jednu přeepsanou divadelní hru.¹⁰ V Evropě a USA se první dětská periodika začala objevovat od poslední třetiny 18. století.¹¹ Poté se časopisy začaly rychle šířit. Do konce 18. století již na území Evropy vycházelo přes 30 periodik pro děti a mládež. Prvními periodiky pro děti byly v Evropě ročenky. První ročenkou pro děti byla *Neujahrsblatter*, která od roku 1645 vycházela v Curychu při příležitosti oslav Nového roku.¹² Ačkoliv obsahově se první ročenky a posléze časopisy nelišily od ostatních tiskovin obsahově, hlavní

⁹ CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 331. ISBN 01-9860-228-6.

¹⁰ CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 415. ISBN 01-9860-228-6..

rozdíl spočíval v tom, že vycházely periodicky. Obsahovaly však stejně jako předchozí tiskoviny prózy, ilustrace a naučné verše. Další přechod k časopisům se projevil pravidelnými dětskými přílohami u periodik pro dospělé. První časopisy pro děti se v Evropě začaly objevovat od poloviny osmnáctého století. Neexistuje žádná zmínka o dřívějším vydaném periodiku určenému dětem.

První dětský časopis vůbec vydával C. F. Weiss¹³ a nesl název *Der Kinderfreund* (1775-1782). Tento týdeník obsahující prózu, poezii, ilustrace a obsáhlé texty, které vycházely na pokračování v jednotlivých dílech, byl tedy pokládán za oficiálně první

11 ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 38. ISBN 97-8802-462-4785.

12 CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 26. ISBN 01-9860-228-6.

13 CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 331. ISBN 01-9860-228-6.

dětský časopis a v letech 1780-1782 se z Německa dostal také do Prahy, kde byl přetiskován.¹⁴

Polsko mělo časopisy pro děti od roku 1824.¹⁵ První se jmenoval *Rozrywki dla Dzieci*. Podobně jako v Čechách a na Moravě, i tady však došlo k rozvoji titulů v národním jazyce až po polovině 19. století. Ve 30. letech 19. století dochází v západní Evropě k šíření levných časopisů se zábavným obsahem. Jejich součástí často byl i krvavý obsah. Říkalo se jim různě, nejčastěji to byly tzv. Penny Dreadfuls, Pfenning Magazinen, Penny Magazines.¹⁶ zdroj Česky psané časopisy pro děti str 39). Tento zvrát a stálý rozvoj časopisů s nekvalitním obsahem, zaměřeným pouze na zábavu, přinesl novou éru. Ta přišla roku 1865 s novým časopisem *Our young folk*.¹⁷ V něm poprvé

14 LAISKE, M. *Časopisectví v Čechách (1650-1847)*. Praha: Státní knihovna ČSR - Národní knihovna, 1959. s. 65-66. ISBN 97-8807-051-14-04.

15 ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN s. 39. 97-8802-462-4785.

zábava a hlavně fikce zcela dominovaly nad pedagogickým obsahem. Tak se začala rozvíjet periodika pro děti zaměřená na fikci.

3.2 Počátky časopisů pro děti u nás

Časopisy pro děti a mládež v češtině začaly vycházet o 60 – 80 let později než v zahraničí, počátky se tudíž datují k počátkům 50. let 19. století. K českým dětem se dostala až *Bibliotéka mládeže*.¹⁸ Obsahoval bajky, články, básničky i obrázky z přírody. Ačkoliv s časopisem jako takovým, jak ho známe dnes, měla publikace pramálo společného, dostal jako první označení „spisek“. Tento název v té době představoval časopis.¹⁹ Proto ho lze považovat za úplně první periodikum pro děti na našem území.

¹⁷ CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. s. 333. ISBN 01-9860-228-6

¹⁸ CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. s. 75. ISBN 80-7198-548-1.

¹⁹ POSPÍŠIL, O., SUK, V. F. *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924. s. 259.

Osmdesátá léta přinesla neobyčejný rozmach časopisů pro děti a mládež. V letech 1882-1889 vzniklo patnáct nových titulů. Růstu časopisů napomohl v té době i fakt, že si jejich vliv, ačkoliv zatím pouze pedagogický, začali uvědomovat někteří vlastenečtí učitelé – byli to například Karel Slavoj Amerling, František Doucha, Karel Alois Vinařický či Jan Václav Rozum²⁰. Těm se jako vychovatelský prostředek zamlouvaly obrázky z přírody a fejetony, které časopisy obsahovaly. Časopisy pro děti se tak staly alternativní pedagogickou pomůckou. Dalším titulem se staly *Klásky – Balzamíny* (1857-58), obsahující především povídky. Tyto povídky poskytovaly témata morální výchovy a podle toho se také jmenovaly. Ve sbírce tak lze najít tituly: *Buď pořádný!*, *Buď ochotný!*, *Poctivost*, *Pracuj pilně!*, či *Nebuď nepřející, ale přející!*. Další titul, *Komenský* (1865-66), byl obrázkový časopis pro mládež. *Poučný zábavník pro milou českou mládež* (1849, 1853), vydával učitel Vojtěch Vlastimil Janota.

V něm se také poprvé objevil úvodník, tedy slovo šéfredaktora, které je využíváno dodnes. Vojtěch Vlastimil Janota v něm hlásal: „*Mějte tato slova vždy na paměti: „Co čteš, rozuměj!“ Zvláště vás upozorňuji, byste vše, co čtete, v paměti podržely, a po příčině té neb oné věci samy pátraly. Váš-li rozum ale sláb jest, že Vám cos pochopiti nelze, požádejte svých učitelů a rodičů o vysvětlení, kteréhož oni vám jistě s radostí podají.*“²¹

20 CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. s. 25. ISBN 80-7198-548-1.

21 JANOTA, V. *Poučný zábavník pro milou českou mládež*. Praha: Knihař Bedřich Stýblo, 1849.

Jan Řezáč vydával časopis *Štěpnice* (1855-90). Tento titul obsahoval písně, jejichž noty se objevovaly uprostřed mezi textem.²² Jan Sluníčko zase založil časopis *Včelka* (1850-1856), zábavný a poučný list pro mládež. V jeho listech šlo neobvykle najít matematické úlohy. Jan Václav Rozum začíná roku 1854 vydávat *Zlaté klasy*, obrázkový časopis „ku vzdělání a zábavě mládeže dospělejší“.²³ Do roku 1879 nebyl vydán nový titul, až poté vznikla *Besídka Malých* (1879-1896, 1901-1913), pramen poučení i zábavy mládeže československé.²⁴ Titul vycházel vždy ve středu, kromě školních prázdnin.

Dalším titulem byla Bačkorova *Budečská zahrada* (1869-89). Ta již měla více ilustrací, obsahovala pohádky i poezii. Texty doprovázely obrázky s vysvětlivkami.²⁵ Oblíbenost mezi dětmi si našel *Malý čtenář* (1882-1941), určený mládeži

22 ŠVEC, Š. *Štěpnice* [online]. [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://stefansvec.cz/post/90048708488/stepnice-1855-1889>

23

Zlaté klasy. Praha: Josef Jelínek, 1856, roč. 3, č. 1.

24

KUDLATA, V. *České časopisectvo XX. věku*. Selbstverl: Leschinger, 1903. s. 3.

25

ŠVEC, Š. *Budečská zahrada* [online]. [cit. 2015-13-01]. Dostupné z: <http://stefansvec.cz/post/93393699808/budecska-zahrada-1869-1889>

československé pro poučení a zábavu, který postupně redigovali Gabriel Smetana, Karel Vognar, Josef Zelený a František Serafínský Procházka. *Květy mládeže* (1894-98) vydával Jan Dolenský. Ve stejnou dobu vznikl *Anděl strážný*, časopis pro katolickou mládež, který v redakci Emanuela Masáka vycházel v Brně.

Tabulka 1: Periodika pro děti a mládež od svého počátku vydávání

Název	Rok vydání
Anděl strážný	1882
Besídka malých	1879-1896, 1901-1913
Budečská zahrada	1869-1889
Bibliotéka mládeže	1828-1832, 1843-1846
Klásky	1857-1858, 2. ročník pod názvem Balzamíny
Komenský	1865-1866
Květy mládeže	1894-1898
Malý čtenář	1882-1941
Naší mládeži	1873-1892
Poučný zábavník pro milou českou mládež	1849, 1853
Přítel dítek	1874-1926
Štěpnice	1855-1889
Včelka	1850-1856
Zlaté klasy	1853-1856

*Tabulka je řazena abecedně

4 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ OD POČÁTKU 20. STOLETÍ DO KONCE 1. SVĚTOVÉ VÁLKY

Na počátku nového století byly časopisy pro děti a mládež vnímány stále jako pedagogická pomůcka. To se však mělo brzy změnit. Nejvlivnější pedagogická organizace, Dědictví Komenského, byla k časopisům velmi skeptická a nelíbilo se jí, že časopisy mají na rozdíl od dětských knih rozšířený obsah. Dětská periodika proto nadále vydávali převážně soukromí vydavatelé. Obsah časopisů se začal postupně proměňovat. Vydavatelé periodik začali s nástupem nového století cílit na zisk a odklonili se tak od pedagogické hodnoty, kterou do té doby časopisy dětem nabízely.²⁶ Na trhu tedy začaly vznikat tituly, jejichž cílem bylo komerčně uspět – s velkými ilustracemi, dobrodružnou zápletkou a povídkami. Příkladem toho byl nejpopulárnější dětský časopis té doby, *Malý čtenář*, který vznikl jako pedagogický projekt²⁷ a po převzetí soukromým nakladatelem, kdy časopis převzal nakladatelský dům J. R. Vilíma, se stal zdrojem zisku. Přibýlo také vkládání barevných obrázků (například *Dětský máj*, *Besídka malých*) a vznikly knižní prémie (*Mládí*). Absolutní novinkou na začátku

26

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 88. ISBN 97-8802-462-4785.

27

ŠVEC, Š. *Malý čtenář* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/maly-ctenar>.

nového století byl také vznik reklamy. Nejprve byly na zadních stranách magazínů otiskovány časopisy stejného vydavatelství, později začalo přibývat reklamy na služby a výrobky pro děti. Role časopisů už tedy nebyla hlavně výchovná, ale z velké části stále fungovala jako pedagogická pomůcka.

Ačkoliv století změnilo trh s dětskými periodiky z pohledu jejich obsahu, příchod první světové války zaznamenal velké změny, co se týče zániku titulů. V průběhu války zažily tyto časopisy velké proměny. Spousta z nich vznikla, ale jen o pár let později zanikla. Neudržely se ani tituly, které již vycházely delší dobu. Například časopis pro děti *Jaro*, který vycházel od roku 1907, na začátku 1. světové války skončil a začal vycházet opět až roku 1919, tedy po skončení války. Podobně na tom byly i další tituly, jako například *Mládí*, *Náš rozkvět* (1912-1914), *Dětský máj* (1904-1914) či *Sokolské besedy* (1905-1914). Právě ty byly jako jedny z mála periodik opět roku 1916 znovuobnoveny a fungovaly až do roku 1941. Roku 1914 začal vycházet *Malý černochoch*, který s přestávkami vycházel až do roku 1940. *Mladé Rakousko* (1916-1918) bylo periodikum pro mládež prezentující prodynastickou linii.

Prvním časopisem zaměřený pouze na dívky se stala *Česká dívka* (1904-1914, 1920, 1923-1937) se vzory ženských ručních prací. Bylo to první periodikum, které se u nás zabývalo ženskou módou a obsahovalo portréty žen s popisem jejich šatů. Ta se na rozdíl od dalšího dívčího časopisu, *Zory*, těšila dobrým recenzím. *Zora* se naopak stala terčem kritiky: „*Docela zbytečný je zvláštní časopis Zora. Mnohem vyšší úroveň a ušlechtlejší ráz má Česká dívka.*“²⁸. Dalším dívčím titulem byl časopis *Dívčí práce* (1915-1921). Tento magazín měl, jak už titul napovídá, děvčatům pomáhat s domácími pracemi. Kromě těchto titulů však mnoho dalších nevzniklo, ačkoliv bylo pár úspěšných pokusů. Mezi ty se řadí *Svítaní* (1915-1920). V tomto časopise redakce spolupracovala s dětskými čtenáři. Opomenut nesmí být ani *Junák*, legenda časopisectví pro děti

a mládež. Vznikl právě během 1. světové války, roku 1915 a vycházel až na několik pauz až do roku 1970. *Vzkříšení* (1905-1914) bylo levicové periodikum (česky psané časopisy pro děti str 86), stejně jako již zmíněné *Jaro* (1907-1914). Obnovena byla také krátce *Besídka malých* (1901-1913).

Mezi katolické časopisy přibyly *Kvítky* (1908-1915) a *Pán přichází* (1913-1941). Roku 1900 vznikl časopis *Mladý Čech*. O tři roky později však tento časopis zanikl. Stejně krátkou působnost zažil časopis *Dětské květy* (1901-1903), na něž navázal *Dětský máj* (1904-1914). V Jilemnici vycházel časopis pro mládež *Mladý Slovan* (1904-1905). Královopolské *Našim dětem* (1911-1912) a *Školáček* (1905-1912) svojí tvorbou velmi připomínali Malého čtenáře. Jedním z časopisů, který v té době vyšel a jako jeden z mála se udržel až do roku 1940, byl časopis *Naše omladina* (1911). Přímo určené jako pedagogická pomůcka pak byly *Dětské noviny pro žactvo nejnižších tříd školy obecné* (1907-1909).

U některých časopisů bylo vydáno pouze jedno číslo. Bylo to tak u *Poupěte* (1908), *Mládí* (1914) a v *Přírodovědných rozhledech pro mládež* (1907). Časopis *Mládí* byl však po válce roku 1919 obnoven a vycházel až do roku 1941.

Tabulka 2: Periodika vydávaná od počátku 20. století do konce 1. světové války

Název	Rok vydání
Besídka malých	1879-1896, 1901-1913
Co mají děti rády?	1914
Česká dívka	1904-1914, 1920, 1923-1937
České mládeži	1905-1912
Dětské květy	1901-1904
Dětské noviny pro žactvo nejnižších tříd školy	1907-1909
Dětský máj	1904-1914
Dětský svět	1918-1938
Dítě	1908-1910
Dívčí práce	1915-1921
Jaro	1907-1914, 1919-1921
Junák	1915-1919, dále 1920-1940, 1945-1948, 1968-1970
Krásné čtení	1904-1906, 1910-1914
Kvítky	1908-1915
Malý černocho	1914-1918
Malý čtenář	1882-1941
Mladé Rakousko	1916-1918
Mladý Čech	1900-1902
Mladý Slovan	1904-1905
Mládí	1907-1908, 1914, 1919-1941
Naše omladina	1911-1940
Našim dětem	1911-1912
Náš rozkvět	1912-1914
Pán přichází	1913-1941
Poupě	1908
Přírodovědné rozhledy pro mládež	1907
Přítel dítek	1874-1926
Ráj	1915

Rozhledy mládeže	1906-1907
Sokolské besedy	1905-1914, 1916-1941
Svět	1912
Svítání	1915-1920
Školáček	1905-1912
Vzkříšení	1905-1914, 1923-1936

*Tabulka je řazena abecedně

5 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1919 - 1934

Po vyhlášení samostatného Československa došlo k rozšíření společenského života a ke vzniku spousty nových titulů pro děti. Nově vzniklé časopisy odrážely změny politické i společenské, reflektovaly vznik nových organizací, spolků, politických stran, odštěpení církve československé od katolické. Časopisy pro děti a mládež, které vznikly po 1. světové válce, sloužily jako orgány jednotlivých organizací a skupin. Během války vycházelo pouze několik časopisů. Během té doby se dařilo udržet jen několik katolických magazínů a *Malého čtenáře*. Zlom v této situaci nastal po vyhlášení samostatného státu, kdy začala hlavně díky velkému rozmachu veřejného života vycházet spousta nových periodik. Většina nových periodik přispívala k budování samostatného státu.²⁹ V časopisech pro mládež se proto začaly objevovat fotografie prezidenta Masaryka, články o mužích 28. října apod. Přibyly nové organizace (Církev československá, Junák), které vydávaly nová periodika. Stejně tak vydávaly magazíny i politické strany. Svůj dětský časopis měl téměř každý spolek, církev či organizace.

Prvním novým časopisem pro děti byla *Zlatá brána* (1919-1943). Titul byl určen mladším dětem a měla převážně beletristický obsah.³⁰ Na podobném principu vznikly

29

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 107. ISBN 97-8802-462-4785.

30

Dětské časopisy: [online]. [cit. 2014-25-12]. Dostupné z: Zlatá brána <http://www.detske-casopisy.cz/tag/zlata-brana>

Noviny malých (1927-1932). Další časopisy pro nejmenší se objevily až ve třicátých letech. Mezi nimi byly například komerční *Kašpárkovy noviny* (1931-1935) a *Srdíčko* (1932-1942). V Brně vzniklo pro děti periodikum *Kašpárkovo slovíčko* (1933-1934), podobně koncipované jako *Kašpárkovy noviny*.

Pozadu nezůstaly ani časopisy pro starší čtenáře. Hned po vzniku samostatného státu začal vycházet *Mladý republikán* (1919), ovšem ne na dlouho. Obnoven byl časopis *Mládí* (1919-1941). O deset let později začal vycházet *Mladý svět* (1929-1934), o rok později *Mladé snahy* (1930-1936). *Děti republiky* byl časopis novinového rázu vycházející v letech 1918-1925. Honosil se podtitulem „Časopis mládeže československé“, ale formátem připomínal spíš noviny. První dva roky vycházel jako čtrnáctideník, a poté až do svého zániku v roce 1925 měsíčně. Časopisy vydával Karel Dvořáček v Brně. Významným přispěvatelem časopisu byl Petr Bezruč a Josef Topol. Zajímavostí časopisu bylo, že kromě nepodepsaných portrétů nebyl ilustrován. Časopis byl určen starším dětem a vycházel na novinovém papíře. V úvodníku se obvykle časopis zabýval významnou osobností či událostí a k tomu náležel i související fejeton.

Své časopisy vydávaly také různé spolky a organizace. Jedním z nich byl *Skřivánek* (1919-1923). Tento titul nahradilo *Vzkříšení* (1923-1936), které vycházelo již před válkou. Klub československých turistů vydával časopis *Volání přírody* (1926-1927), určený mladým turistům. *Besídka* (1922-1929) byl beletristický časopis, který byl vydáván jako ateistický časopis ústředním odborem sociální péče Volné myšlenky československé. Stejný odbor vydával pro starší čtenáře *Havlíčkoví studenti* (1933-1937). Sokol obnovil a začal vydávat časopis pro nejmenší *Poupě* (1936-1941). *Poupě* se po válce podařilo obnovit a vycházelo až do roku 1949. Kromě Sokola měla své periodika i tělovýchovná jednota Orel. Ta vydávala *Květy mládí* (1919-1941). Dále vycházel časopis pro mládež *Náš dorost* (1921-1942). Velmi oblíbeným se stal také časopis *Lípa* (1926-1940), který navázal na svého předchůdce *Měsíčník dorostu Červeného kříže* (1921-1925). Roku 1928 začal vycházet časopis *Kulíšek*, plný dobrodružných příběhů pro mládež. Inspiroval se *Mladým hlasatelem* a měl Klub čtenářů Kulíška, do kterého brzy spadaly stovky dětí.³¹

Časopisy pro mládež však teprve zjišťovaly, jak se co nejvíce přiblížit své cílové skupině. Často totiž stále připomínaly tituly určené dospělým, nebo byly naopak podbízivé a naivní.³² Existovalo přitom kolem třiceti titulů. Oblíbený byl stále *Malý čtenář*, *Kulišek*, *Skaut-Junák*, *Mladý svět* a dětský časopis *Srdíčko*. I přes nárůst nových titulů všem časopisům však chybělo pouto se čtenáři a vyburcování mládeže k práci.

Školákem v protektorátu: *Časopis Kulišek*. [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz>

POLÁK, J. *Poselství žlutého kvítku*. Praha: Olympia, 2003. s. 10. ISBN 80-7033-791-5.

Tabulka 3: Periodika vydávaná v letech 1919-1934

Název	Rok vydání
Besídka	1922-1929
Česká dívka	1904-1914, 1920, 1923-1937
Děti republiky	1918-1925
Dětský svět	1918-1938
Havlíčkoví studenti	1933-1937
Junák	1915-1919, dále 1920-1940, 1945-1948, 1968-1970
Kašpárkovo slovíčko	1933-1934
Kašpárkovy noviny	1931-1935
Kulíšek	1928-1943
Květy mládí	1919-1941
Lípa	1926-1940
Malý čtenář	1881-1942
Měsíčník dorostu Červeného kříže	1921-1925
Mladé snahy	1930-1936
Mladý republikán	1919
Mladý svět	1929-1934
Mládí	1919-1941
Naše omladina	1911-1940
Náš dorost	1921-1942
Noviny malých	1927-1932
Pán přichází	1913-1941
Přítel dítek	1874-1926
Skřivánek	1919-1923
Sokolské besedy	1905-1914, 1916-1941
Srdíčko	1932-1942
Volání přírody	1926-1927
Vzkříšení	1923-1936
Zlatá brána	1919-1943

*Tabulka je řazena abecedně

6 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1935 - 1948

Většina časopisů zanikla ve válečném období a poválečná doba se pokusila navázat na to lepší, co přetrvalo. V průběhu dvacátých let oproti předchozí době značně vzrostl počet dětských časopisů, projevilo se formování nových institucí samostatného státu, spolků, zájmových a politických stran atd., avšak i komerční důvody. Víc než postoj k chápání dětské literatury se časopisy pro děti členily dle zájmů, věku a tematickým zaměřením. Vývoj časopisů pro děti a mládež byl po osvobození intenzivní. Rozmach ediční činnosti se totiž odrazil právě v podobě dětských časopisů. Zatímco v meziválečném období představovala umělecky náročnější tvorba pro děti polemiku s komerčním standardem,³³ po roce 1945 začala být brána jako čin národní kultury s cílem předávat novým generacím hodnoty obecné platnosti. Nastala snaha o zkvalitnění obsahu dětských periodik, což bylo způsobeno koncentrací potenciálu na několik hlavních, ve velkých nákladech vycházejících časopisů. Tato snaha vedla i k výraznějšímu společenskému včlenění.

Jedním z nově vzniklých titulů byly časopisy pro mládež *Vpřed* a *Junák!*. Oba tituly vznikly roku 1945. Po únoru 1948 byly časopisy sloučeny do jednoho pod názvem *Junáci, vpřed!*. V této podobě vycházeli nově vzniklí *Junáci* pouhý rok, jelikož roku 1949 byl opět změněn název a vrátil se ke jménu *Vpřed*. Vzhledem k nově protěžované organizaci se však titul roku 1950 opět změnil, tentokrát nesl název *Vpřed, pionýři!*. V této podobě vycházel pouze jeden rok, tedy do roku 1951. Časopis *Vpřed* během šesti let zažil kromě několika změn titulu také grafické změny, obsahové změny

a vyměnilo se redakční obsazení.³⁴ Časopis byl však neustále porovnáván s *Mateřídouškou*, který byl z výtvarného hlediska a z hlediska reprodukce hodnotnější a pestřejší.

Mladý hlasatel (1935-1941) byl český časopis pro mládež, který se proslavil hlavně díky komiksům Jaroslava Foglara. Byl to právě *Mladý hlasatel*, ve kterém se objevily *Rychlé šípy*. V této slavné chlapecké próze na pokračování Foglar reagoval na podněty ze svého okolí. Jaroslav Foglar navrhl nakladatelství Melantrich vznik nového titulu, kterému navrhl ojedinělý časopis pro děti ve věku 10-15 let. Poté *Mladý hlasatel* vycházel jako týdeník. Ačkoliv Foglar vnukl nakladatelství nápad na vznik, časopis řídil Břetislav Mencák, předchůdce Karla Bureše. Jaroslav Foglar přispíval jako externí redaktor a vymyslel rubriky jako například Románová příloha, Skautská stezka či Filatelistická soutěž.

Junák (1945-1948), jehož odpovědným redaktorem byl zmíněný Jaroslav Foglar, byl časopis, který otiskoval kreslené seriály. Některé komiksové obálky časopisu kreslil Zdeněk Burian. Prvním vydaným chlapeckým seriálem byl *Medvědí družina* (Jeho pokračování se nazývala *Medvědi opět bezúspěšní*, *Medvědí družina dostala Ostříže*, *Medvědí družina pátrá*, *Medvědí družina hlídá vývěsní skříňku*, *Medvědi napravují dareby*).

Mateřídouška je jediný časopis pro nejmenší čtenáře, který vychází od roku 1945 pod stejným názvem dodnes. *Mateřídoušku* založil Miloš Holas, František Hrubín a Břetislav Mencák.³⁵

Téhož roku vyšel brněnský časopis *Brouček* (1945-1949), časopis pro nejmenší. Název byl inspirován Karafiátovými *Broučky*.³⁶ Obsahem časopisu byla zábavná i umělecká beletrie, děti si v něm mohly vybarvovat černobílé obrázky. Dalším časopisem pro nejmenší byl *Punt'a* (1935-1942). Vycházel nepravidelně, od roku 1936 se stal na tři roky měsíčníkem, poté vycházel až do svého zániku dvakrát měsíčně.

34

BEZDĚKOVÁ, O. *Po stopách kreslených seriálů*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 49. ISBN 978-80-7207-861-5.

Časopis obsahoval v každém čísle řadu komiksů, kde hlavním hrdinou byl pes Punt'a. Souhrnný název komiksů zněl Punt'ovy příhody.

Spousta titulů byla obnovena. Patřila mezi ně *Vlaštovička* (1945-1949), *Sedmihlásek* (1945-1950), *Poupě* (1946-1948), *Plamen mládí* (1949-1950), *Studánka* (1947-1949). Starším chlapcům a děvčatům byly určeny časopisy *Radostné mládí* (1945-1948) či *Klas mladých* (1945-48).

Brněnský časopis *Jiskry* existoval pouze v letech 1949 – 1950. Vznikl sloučením titulů *Brouček* a *Sedmihlásek*.³⁷ Obsahoval pohádky, poezii, pohádky i beletrii. Periodikum bylo určeno dětem ve 2. a 3. ročníku základních škol.

Ústředí skautské výchovy Junák vydávalo současně se stejnojmenným titulem *Junákem* verzi pro dívky *Skautku* (1946-1948), což byl časopis vedený Hanou

35

Více o Mateřídoušce s. 57.

36

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 204. ISBN 97-8802-462-4785.

37

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 287. ISBN 97-8802-462-4785.

Zárubovou určený pro skautky a světlušky.³⁸ Vycházel jednou za čtrnáct dní. Ten však zanikl v důsledku politických změn prováděných striktním zákazem činnosti.

Roku 1947 vyšel poprvé *Mladý technik* (později přejmenován na *Věda a technika mládeži*). Jeho cílem bylo informovat o novinkách a zajímavostech ze světa a přiblížit je mladým čtenářům. Je to první časopis, který se zabýval „zábavnou vědou“. Časopis si prošel různými změnami názvů a po ukončení vydávání tištěné verze pokračuje jeho elektronická verze na internetu, a to pod názvem *Věda a technika mládeži*. Oba tituly si udržely velikou oblíbenost mezi mládeží.

Složitější situace byla v časopisech určeným starším čtenářům.³⁹ Redakce měly potíže s větším rozsahem textu, který periodika pro větší čtenáře obsahovala. *Pionýr* se snažil tuto situaci vyřešit kratšími texty. Proto například v časopise *Pionýr* tak řadu let vycházely Steklačovy Boříkovy lapálie.). I přes problémy s obsahem reflektovaly dětské časopisy stav literatury pro děti tím, že otiskovaly přední, známé autory či neznámé talentované autory. Literární složka byla v popředí ve *Sluníčku* a *Mateřídoušce*. *Pionýr* byl spíše komplexní časopis, jehož vydavatelé se snažili do časopisu zahrnout reportáže, zprávy ze světa, život dětí v pionýrské organizaci a aktuální společenské události. *Pionýr* pak představuje příklad zájmového časopisu pro děti té doby. V těchto letech také rostl zájem o působení na poznatkový rozvoj dítěte –

ZELINSKÝ, M. *Skautka* [online]. [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: http://skautska-literatura.skauting.cz/literatura/detail_casopisu.php?id=38

CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. s. 439. ISBN 80-7198-548-1.

ty představovaly reportáže či články z oblasti literatury faktu. Nebo byly vědomě zaměřené na pomoc škole, jako v *Pionýru*. Značná je tedy tematická obsáhlost časopisů pro děti a mládež, umělecká literatura tvořila pouze jejich část, ačkoliv podstatnou, která byla výrazně prezentována hlavně v časopisech pro menší děti. Časopisy pro mládež v té době měly větší rozsah, který mohl být potenciálně věnován umělecké literatuře, adekvátní širokému obsahovému rejstříku, ve kterém literatura plní funkci kulturních, formativních a společenských podnětů dítěti.

Tabulka č. 4: Periodika vydávaná v letech 1935 – 1948

Název	Rok vydání
Brouček	1945-1949
Cesta	1948-1949
Česká dívka	1904-1914, 1920, 1923-1937
Český domov	1945-1949
Dětský svět	1918-1938
Havlíčkovi studenti	1933-1937
Jaro	1946-1948
Jiskry	1949-1950
Junáci, vpřed!	1948-1949
Junák	1915-1919, dále 1920-1940, 1945-1948, 1968-1970
Klas mladých	1945-1948
Květy mládí	1919-1941
Lípa	1926-1940
Mateřidouška	1945 – dodnes
Mladý hlas	1945-1950
Mladý hlasatel	1935-1941
Mladý technik	1947-1952 (od roku 1953-1990 jako Věda a technika mládeži)
Naše omladina	1911-1940
Náš dorost	1921-1942
Orlík	1946-1948
Plamen mládí	1949-1950

Poupě	1936-1948
Punt'á	1935-1942
Radostné mládí	1945-1948
Sedmihlásek	1945-1950
Skautka	1946-1948
Sokolské besedy	1905-1914, 1916-1941
Srdíčko	1932-1942
Studánka	1947-1949
Vlaštovička	1945-1949
Vpřed	1945-1948, 1949-1950
Vzkříšení	1923-1936
Zdravý svět	1946-1948
Zlatá brána	1919-1943

*Tabulka je řazena abecedně

7 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ PO ÚNORU 1948

V únoru 1948 pomohla komunistům s prosazováním jejich zájmů výrazně podpora dělníků a vazba na Revoluční odborové hnutí.⁴⁰ V Revolučním odborovém hnutí působili i zaměstnanci tiskáren a dalších ekonomických sektorů. Odboráři v tiskárnách a papírnách ve dnech 21. - 25. února odmítali zajišťovat výrobu nekomunistických tiskovin. Zaměstnanci elektráren vyhrožovali odpojením od proudu redakcím, které nesouhlasily s politikou KSČ. Tento jev zapříčinil, že se ke čtenářům dostávala periodika, která o nastalé politické krizi psala názorově jednotně, a výjimkou nebyly ani časopisy pro mládež. V dubnu téhož roku vyjádřil Sjezd národní kultury souhlas s politickým převratem a s tím spojeným převratem kultury. Tón udávala marxistická literární publicistika a vyznavači svébytnosti a názorové plurality v literatuře byli umlčeni. Názorové pole tak ovládli příznivci účelového pojetí tvorby.

Navzdory omezeným možnostem vydavatelů i čtenářů, které byly silně ovlivněny cenzurou, našly mezi dětmi velikou oblibu tituly, které jsou detailněji rozebrány na následujících stránkách. V novém režimu směly periodika vydávat pouze centralizované společenské organizace,⁴¹ strany Národní fronty a odnože regionální

40

KÖPPLOVÁ, B., BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. *Dějiny českých médií (Od počátku do současnosti)*. Praha: Grada Publishing, 2011. s. 25. ISBN 978-80-247-3028-8.

41

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 145. ISBN 97-8802-462-4785.

nebo závodní odnože centralizovaných organizací. Po nástupu Komunistické strany Československa (únor 1948) došlo k radikálnímu snížení počtu titulů, a to i co se týče časopisů pro děti a mládež. Od roku 1953 prováděla kontrolu periodik Hlavní správa tiskového dohledu. Stejně jako ostatní periodika, i časopisy pro děti se staly nositeli vládnoucí ideologie. Jedinými časopisy, které vycházely v poválečné republice a udržely se i poté, byla *Mateřídouška*, *Mladý technik*, časopis *Vpřed* byl sloučen s *Junákem* a vznikl nový titul *Junáci, vpřed!*, časopis, který byl ale po krátké době opět přejmenován. Tentokrát na *Vpřed, pionýři!*.

Jedním z nakladatelství s dlouholetou tradicí ve vydávání časopisů je Mladá fronta, kterou vlastnil Československý svaz mládeže. Její historie sahá do roku 1945.⁴² V témže roce vyšlo první číslo deníku. Deník byl začátkem pro desítky časopiseckých projektů, které v Mladé frontě začaly vycházet. Plán založit velké vydavatelství, které by vydávalo i časopisy, vznikl na sklonku druhé světové války. Do konce roku 1950 se vydavatelství podařilo rozjet přes 17 časopiseckých projektů.

Roku 1957 vznikl pod hlavičkou Mladé fronty mládežnický časopis *ABC mladých techniků a přírodovědců*.⁴³ Ačkoliv komiksové časopisy, jakým na svém začátku *ABC* byl, v té době byly vnímány jako imperialistický import s neblahým dopadem na myšlení dětí, *ABC* byl jedním z mála časopisů, který byl brán jako čtení

42

Mladá fronta: Historie společnosti [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://www.mf.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnosti/>

43

DIESINGOVÁ, H., FANTOVÁ, J., KOPÁČ, H. *Nový český komiks (2000-2012)*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2012. s. 7. ISBN 978-80-87546-06-2.

školou povinné. Časopis byl vydáván Československým svazem mládeže v čele s vedoucím redakce Janem Čerovským. Titul si mezi mládeží získal velikou oblibu. Nejdříve časopis vycházel pod hlavičkou Ústředního výboru Československého svazu mládeže.⁴⁴ Ve svých počátcích vycházel jako měsíčník, měl 32 stran a náklad 50 000, brzy však překonal hranici 300 000 a stal se tak nedostatkovým. Roku 1968, po zániku Ústředního výboru ČSM, přebrala časopis Mladá fronta. Po roce 2000, od 45. ročníku, se název časopisu změnil na *ABC – časopis generace 21. století*. Pod tímto názvem vychází dodnes.⁴⁵

Dalším titulem Mladé fronty byl týdeník *Mladý svět* (zal. r. 1959). Dalším velmi oblíbeným titulem byl *Věda a technika mládeži*, který vznikl roku 1953 (dříve *Mladý technik*). Časopis reflektoval vědu a techniku, ale třeba i společenské dění. Během šedesátých let byl časopis na svém vrcholu. Svým obsahem a grafickým provedením totiž dosahoval světové úrovně.⁴⁶

44

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945–1989*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2010. s. 56. ISBN 978-80-7388-462-8

45

Více o ABC s.

46

Dětské časopisy: Věda a technika mládeži [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/vtm-veda-a-technika-mladezi-v-nejlepsich-letech>

Roku 1953 vznikl časopis *Pionýr*, zábavný a populárně naučný měsíčník pro mládež.⁴⁷ Časopis měl v prvních letech ideologický obsah.⁴⁸ Situace se změnila v polovině 50. let, kdy časopis začal tisknout texty Jaroslava Foglara. V 60. letech se pak z časopisu stal moderní magazín pro starší děti, do kterého svými ilustracemi přispíval i Zdeněk Burian. Po sametové revoluci časopis změnil název na *FILIP* (film-literatura-písničky) a nedlouho poté se rozštěpil na dva časopisy, z nichž jeden odešel od Mladé fronty.

Roku 1955 vznikl časopis pro mládež *Květen*. Přispívali do něj básníci mladší generace. Jeho cílem bylo „zabývat se každodenními, takzvaně všedními zážitky obyčejných lidí a zkušeností prostého, skutečného, denního života.“⁴⁹ Tento cíl vymezil vedoucí redaktor Jiří Šotola, který také poprvé použil pojem „poezie všedního dne“ – taková poezie, která se zabývá tématy všedního dne. K ideovým a estetickým cílům

47

Dětské časopisy: Pionýr [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/pionyr/>

48

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 152. ISBN 97-8802-462-4785.

49

SVOZIL, B. *Česká literatura ve zkratce*. 1. vyd. Praha: Brána, 2013. s. 520. ISBN 978-80-7243-650-7.

Května se hlásili i Arnošt Lustig a Ivan Klíma. Jádro však tvořili básníci (Jiří Šotola, Karel Šiktanc, Miroslav Červenka, Miroslav Florian, Miroslav Holub, Vlasta Dvořáčková, Josef Brukner). Roku 1959 byl časopis zakázán. Nově začíná vycházet od roku 1951 časopis *Ohníček*, určený pro děti ve věku 8-12 let, který tak věkově navazoval na *Mateřídoušku*. Většinu stran tvořila poezie a próza, založená na dobrodružství a humoru. Zároveň ale byla také výchovná. Svým obsahem měl doplňovat *Pionýrské noviny*.⁵⁰ Časopis navázal na zaniklý *Plamen mládí*. Od svého vzniku vycházel *Ohníček* v nakladatelství Mladá fronta. Časopis byl jedním z těch, které byly využívány jako pedagogická pomůcka. Tiskl totiž písně s notami i naučné materiály. Nejdříve časopis doplňovaly ilustrace, postupně se z nich však staly fotografie.

Tabulka č. 5: Periodika vydávaná v letech 1948 – 1959

Název	Rok vydání
ABC mladých techniků a přírodovědců	1957 – dodnes
Brouček	1945-1949
Cesta	1948-1949
Člověk a příroda	1949-1952
Domov a svět	1949-1952
Junák	1915-1919, dále 1920-1940, 1945-1948, 1968-1970
Karavana	1946-1949
Květen	1955-1959
Mateřidouška	1945 – dodnes
Mladý hlas	1945-1950
Mladý technik	1946-1952
Ohníček	1951-2001
Pionýr	1953-1968
Pionýrské noviny	1951-1968
Plamen mládí	1949-1950
Sedmihlásek	1945-1950
Studánka	1947-1949
Věda a technika mládeži	1953-1990 (pod názvem Mladý Technik již od roku 1947)
Vlaštovička	1945-1949
Vpřed	1945-1951

8 ČASOPISY PRO DĚTI A MLÁDEŽ V LETECH 1960 – 1989

Na začátku této éry stojí rozhodnutí politických vládnoucích kruhů o opětovné upevnění prostoru literatury. V rámci toho nastala snaha vymezit jasné normativní hranice dle ideologických představ. To předcházelo konci 60. let, kdy po společensko-politickém zvratu nastal daleko tvrdší diktát, v jehož důsledku došlo k pozastavení ve vývoji písemnictví i kultury.

Přelom 60 a 70. let znamenal v celé společnosti, ale také v oblasti literatury pokus o znovuzavedení pořádku, ve smyslu, v jakém ho vnímal nový establishment. Jednalo se tedy o absolutní ovládnutí a manipulaci literárním prostorem, s tím spojeným dohledem nad literární scénou, a vývojovým směřováním. S novou politikou tak vymizela názorová pluralita: účelem byl co nejjednodušší ideový postoj spisovatelů. Skutečnost se tak nadále vytvářela a interpretovala dle předem daného rozvrhu. Kromě „znormalizované“ společnosti se to samé předpokládalo i u literatury: a tím předpokladem byla jednotnost. V posrpnové době tak byla zakázána první periodika *Listy, Sešity pro literaturu a diskusi, Tvář* a řada dalších.⁵¹

Přesto se počty periodik navyšovaly. Některé z časopisů měnily svůj profil k lepšímu – docházelo u nich k nabývání na obsahu, názorové barvitosti a získávaly pronikavější podoby. *Literární noviny* se koncem 60. let přejmenovaly na *Literární listy* a poté jen na *Listy*. Tento týdeník v sobě slučoval stále více literární a kulturní otázky. V polovině 60. let sehrál důležitou roli v politicky obrodném procesu. Vznikl také *Plamen* (1959-1969). Vycházel jako měsíčník pro literaturu, umění a život.⁵² Měl nahradit zrušený *Květen* a *Nový život*. Přispívali do něj známí autoři jako Milan

51

SVOZIL, B. *Česká literatura ve zkratce*. 1. vyd. Praha: Brána, 2013. s. 596. ISBN 978-80-7243-650-7.

Kundera, Josef Škvorecký a Lubomír Sochor. Josef Škvorecký byl v letech 1968-1969 předsedou tohoto časopisu. Ve svých počátcích vycházel v nákladu 15 000 kusů.⁵³ Postupně se však náklad zvyšoval, a od roku 1961 se již prodával v nákladu 25 000 kusů. Další novinku představoval měsíčník *Sešity pro mladou literaturu* (Posléze přejmenován na *Sešity pro literaturu a diskusi*). Periodikum vycházelo v letech 1966-1969. Sešity běžně představovaly začínající autory a dávaly jim prostor k publikaci svých děl. Původní beletrie tak tvořila většinu každého čísla. Časopis vycházel v nakladatelství Československý spisovatel, ve Svazu československých spisovatelů.⁵⁴ Celé Sešity doprovázely ilustrace, které měl po celou dobu na starosti grafik Milan Grygar.

Nově vzniká také *Čtyřlístek*, který je vydáván od roku 1969 a vychází doposud. Prvním vydavatelem časopisu se stal Orbis s šéfredaktorem Jaroslavem Němečkem.

52

Slovník české literatury: Plamen [online]. © 2006-2008 [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=186>

53

Tamtéž.

54

Slovník české literatury: Plamen [online]. © 2006-2008 [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=186>

Hlavními hrdiny komiksového časopisu jsou čtyři zvířátka, Myšpulín, Pind'a, Fifinka a Bobík, které v neměnné podobě v časopise vystupují a ztvárňují hlavní role dosud.⁵⁵

Dalším novým titulem patřícím Mladé frontě byla *Sedmička*, čtení pro chlapce a děvčata na sedm dní (vycházela od roku 1968). Tento populární dětský časopis vycházel až do roku 1992. Týdeník vycházel vždy ve čtvrtek. Časopis navázal na *Pionýrské noviny*, které zanikly téhož roku. Šéfredaktorem nového periodika se stal Jan Ryska. Poté, co zemřel, do jeho křesla usedl Josef Týč. K časopisu patřily také seriály (pozn. pod čarou: například Disneyho dobrodružné příběhy, O pravěkém lovcí Rahanovi, Past na Pihouna, Astérix, Pifova dobrodružství a Leonovy příhody). Na přelomu let 1970-1971 byl časopis *Sedmička* přejmenován na *Sedmičku pionýrů*.

Nový titul měl 16 stran a formát A4.⁵⁶ V podtitulu zůstalo motto časopisu „Čtení pro chlapce a děvčata na 7 dní“. Od svého začátku až do konce vycházela *Sedmička pionýrů* v periodicitě školního roku. Na rozdíl od *ABC* nebo *Pionýrské stezky* neměl časopis speciální zaměření, pouze cílovou skupinu, kterou byly děti ve věku 9-15 let. Postupem času se však v časopise začaly objevovat články vázané na materiály Pionýrské organizace, které byly spojeny s oslavami výročí. Časopis v neměnné podobě existoval až do roku 1990. Poté se 5. ledna 1990 opět přejmenoval na *Sedmičku*, která se postupem času začala přizpůsobovat novým trendům na trhu s periodiky. Více prostoru dostala hudba a film, přibýly výraznější reklamy. Prosazovaly se názory, které

55

Více o Čtyřlístku s.

56

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989 II*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2012. s. 124. ISBN 978-80-7388-610-3.

byly dříve nemyslitelné, například inspirované zahraničními časopisy (obaly na magnetofonové kazety). Časopis zanikl 28. srpna 1992, kdy vyšlo poslední, 1214. číslo, poté, co Mladá fronta oznámila vedení redakce, že o vydávání periodika nemá nadále zájem. Roku 2009 se však *Sedmička* vrátila na trh, a to opět pod původním názvem a pod záštitou Mladé fronty.

Mladá fronta však zdaleka nebyla jediným vydavatelem dětských časopisů. Karel Růžička založil roku 1966 časopis *Tulák*, jako odezvu na existenci ostravského časopisu *Tramp*, který vznikl o rok dříve. Oba časopisy vznikly v období, kdy se na trupy přestávalo hledět jako na protistátní živly a Československý svaz mládeže usiloval o jejich přízeň.

Poválečný *Junák* vyšel pod Mladou frontou roku 1968 nákladem 180 000 výtisků.⁵⁷ Přispíval do něj Jaroslav Foglar, člen redakční rady, který tvrdil, že se časopis snaží navázat na periodika *Mladý hlasatel* a *Vpřed*. V roce 1969 časopis změnil barevné provedení obálky i ilustrací a v té době vycházel dvakrát do měsíce. Zaměřen byl na chlapce a tematiku okolo chlapectví a součástí byly i kreslené seriály. O rok později však časopis zanikl.

Z *Junáku* přešli někteří redaktori (bývalý šéfredaktor *Junáka* Michal Novotný, Eduard Škoda, Miloš Zapletal, Ivan Hanousek, Miroslav Barták a Zdeněk Burian)⁵⁸ do

57

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012.
s. 68. ISBN 978-80-7207-862-2.

58

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989 II*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2012.
s. 12. ISBN 978-80-7388-610-3.

Pionýrské stezky. To byl časopis pro mládež, který vycházel od roku (podle <http://www.detske-casopisy.cz/tag/pionyrska-stezka/>) 1971 až do roku 1992. Vydáno bylo celkem 22 ročníků. Časopisu dominoval seriál Modrá pětka, který vytvářela dvojice autorů Jiří Hromádka a Bohumil Kolář.⁵⁹ První čtyři roky vycházela *Pionýrská stezka* jako čtrnáctideník, později už jako měsíčník. Časopis byl produktem Pionýrské organizace ČSSR a kvůli svému obsahu bývá často spojován s *Junákem*.⁶⁰ *Junák* byl přímým předchůdcem *Pionýrské stezky*. Oficiálně však žádná vazba nebyla nikde uvedena. *Pionýrská stezka* sloužila jako časopisecký orgán sjednocení dětských organizací pod jednotnou složku.

Tabulka 5: Periodika vydávána v letech 1960-1989

Název	Rok vydání
ABC mladých techniků a přírodovědců	1957 – dosud
Čtyřlístek	1969 – dosud
Junák	1915-1919, dále 1920-1940, 1945-1948, 1968-1970
Mateřídouška	1945- doposud
Ohníček	1951-2001
Pionýr	1970-1990

59

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 96. ISBN 978-80-7207-862-2.

60

Tamtéž.

Pionýrská stezka	1970-1992
Pionýrské noviny	1951-1968
Plamen	1959-1969
Rychlé šípy	1968-1971
Sedmička (posléze Sedmička pionýrů)	1968-1992, dále od 2009
Sešity pro mladou literaturu	1966-1969
Sluníčko	1967 – dosud
Tvář	1964-1965, 1968-1969
Věda a technika mládeži	1953-1990

*Tabulka je řazena abecedně

9 ČASOPISY PO SAMETOVÉ REVOLUCI V ROCE 1989

S pádem železné opony došlo po roce 1989 k velkým politickým změnám, a naše země mohla pokračovat v normálním vývoji. V důsledku toho se vrátili někteří spisovatelé, kteří žili do té doby v exilu, zakázaná literatura se opět navrátila do knihoven a navrátil se přísun zahraniční literatury. Do oficiální literatury byla zahrnuta zamlčovaná tvorba, exilová a ineditní (samizdatová) tvorba. Nové postavení českých spisovatelů jim umožnilo získat opětovný přehled o dění ve světě a opět začali reagovat na zahraniční literaturu ve svých dílech. Nakladatelé mohli opět soukromě podnikat. Čtenáři tak byli přímo zahlceni novou, pestrou literaturou, novými tituly.

Ti, kterým doposud bylo zakázáno publikovat, znovuzískali svobodu. I časopisy pro děti a mládež reflektovaly vývojové trendy písemnictví a stav společnosti po sametové revoluci. V prvních letech po revoluci vyšla řada reeditovaných děl četby pro děti a mládež, která existovala již desítky let, ale nesměla být oficiálně vydávána, vycházela proto pouze v exilových a samizdatových nakladatelstvích. V novém literárním kontextu zapůsobila tato periodika aktuálně a objektivně. Vývoj byl vidět především v dříve tabuizovaných tématech (sex, skaut, náboženství, nekonformní politika).

Časopisů pro děti a mládež tak od roku 1989 neustále přibývá. Na začátku 90. let došlo k rozmachu volného knižního trhu a k vydavatelskému boomu. Stále více byla vidět bulvarizace a komercionalizace. S tím šla ruku v ruce nadprodukce tiskovin. Došlo k poklesu kvality vydávaných děl. I časopisy pro děti a mládež zažily pokles kvality, jelikož se stále více začínaly věnovat „trendovým“ tématům, a čím dál tím více

cílily na zisk. Vydavatelé se zacílili na průměrné dítě.⁶¹ Četbu se proto snažili přizpůsobit vkusu a potřebám dítěte, které spíše než po pedagogické četbě touží po četbě oddechové a zábavné. Četba pro děti a mládež tak rezignovala na kultivaci dětí. Původní, kvalitní a vzdělávací literatura pro mládež stagnovala. Této stagnace se chopila agresivní masmediální kultura. K oživení umělecké literatury došlo až v polovině 90. let.

Obsahově se časopisy pro děti a mládež i po převratu dělí na zábavné, poučné, zeměpisné, hudební, dobrodružné, odborně vzdělávací, náboženské, dívčí, časopisy psané dětmi, skautské, letecké, vlastivědné. Po pádu komunismu tak v časopisech pro mládež a děti vznikla názorová a obsahová pestrost, která tu nikdy předtím nebyla. Zvyšující se počet vydávaných časopisů se však odráží na jejich kvalitě, a převážení kvantity nad kvalitou se projevuje i u časopisů pro děti a pro mládež. „*U nás často i nejlepší časopisy jsou ubíjeny reklamou pro časopisy méněcenné. Nejlépe by bylo, kdyby pro každý stupeň vycházel jeden vynikající časopis a mimo něj dobré noviny pro mládež. Bohužel místo restrikce časopisů vidíme, že vznikají stále nové, ač nakladatelé nařikají na krizi.*“⁶² Výhodou naopak bylo, že časopisy pro děti už nevycházely jako přílohy u novin, jako tomu bylo dřív, proto se nemohlo stát, že by dítě vidělo nevhodný obsah určený pouze dospělým. Do obsahu však již tolik nezasahují pedagogové,

61

TOMAN, J. Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. s. 52. ISBN 8070400552, 9788070400555

62

POLÁŠEK, Š., TOPOL, J. *Česká literatura pro mládež*. Praha: Nakladatelství České Grafické Unie, 1937. s. 71.

odborníci a další vzdělaní lidé, kteří dříve určovali obsah periodik pro mládež. Dnes již obsah těchto periodik tvoří lidé, kteří k práci nejsou leckdy kvalifikováni. To se poté odráží na méně kvalitním obsahu periodik.

Brakové čtivo tak proniklo i do časopisů pro dospívající, nejčastěji pak v podobě reeditovaných seriálových westernů (rodokapsů) a románek pro dívky. To se projevilo i v dívčích magazínech, ve kterých se začaly projevovat sentimentální zamilované příběhy, nejčastěji formou foto komiksů (tuto formu používá pravidelně časopis *Bravo* a časopis *Top dívky*). Vytvořila se tak ostrá hranice mezi časopisy pro děti a časopisy pro mládež a rozdíly v tématech časopisů jsou zjevnější než kdy jindy.

V průběhu 90. let došlo k znovuobjevení četby Jaroslava Foglara, který byl dříve ideologicky zatracován. (pozn. pod čarou Foglarova tvorba sestávala z chlapecké prózy s dobrodružnou, skautskou tematikou, psanou ve 30. - 60. letech.). Hlavně u dospívajících chlapců si reedice Foglarovy tvorby našly znovu oblibu. Nejoblíbenějšími příběhy⁶³ se staly *Záhada hlavolamu*, *Tajemství Velkého Vonta* či *Stínadla se bouří*, jež byly roku 1991 vydány pod jednotným názvem *Dobrodružství v temných uličkách*. Roku 1998 vyšel přehled jeho komiksových příběhů s názvem *Rychlé šípy*. Foglarovy komiksy začaly být uznávané a objevily se i v dětských čítankách ve školách. Rychlé šípy znamenají název fiktivního klubu pěti chlapců. Mezi nimi to byl Červenáček, Rychlonožka, Jindra Hojer, Mirek Dušín a Jarka Metelka. Tato jména jsou dodnes dobře známá, příběhy této pětičky jsou po celé republice dobře známé. Kromě Foglara však byla reeditována další díla. Z těch mnohých můžeme vybrat například Amálie Kutinová (*Gabra a Málinka*), Felix Háj (*Kája Mařík, Řídících Mária*) nebo Jaroslav Novák (*Statečná srdce, Tábor nad vodopády a další*). Na tramské časopisy (viz kapitola *Časopisy pro mládež před rokem 1989*) *Tulák* a *Tramp* navázaly po pádu Železné opony časopisy pro mládež *Vandr*, *Tramp*, *Tee-Pee*.

63

POLÁŠEK, Š., TOPOL, J. *Česká literatura pro mládež*. Praha: Nakladatelství České Grafické Unie, 1937. s. 4.

Ke kvalitnějším časopisům patřila v té době *Mateřídouška*, *Čtyřlístek* a *Sluníčko*, svoji úroveň si však drželo i *ABC mladých techniků a přírodovědců* a *Věda, technika a my*. Naopak komerčními periodiky se stal *Méd'a Pusík*, *Pastelka*, *Hurvajz* a *Kačer Donald*. *Kačer Donald* (1996 – dosud) je měsíčník vycházející v nákladu 10 000 kusů.⁶⁴ Je známý příběhy postaviček Walta Disneyho – Kačera Donalda, strýčka Skrblika, Myšáka Mickeyho atd. Každé číslo obsahuje vtipný dárek.

Kýč a bulvár pronikal hlavně do časopisů pro dospívající, především do časopisů *Bravo*, *Popcorn*, *Top dívka* a *Bravo Girl!*. Je to však právě *Bravo*, které soutěží o svoji přízeň na trhu o titul nejčtenějšího periodika pro mládež. V roce 2014 si *Bravo* získalo 125 000 čtenářů, což je jen o 34 000 méně než mělo *ABC*.

Bravo je další titul, který mohl na našem území vyjít až po revoluci. Je převzaté ze zahraničí, kde vyšlo poprvé v Německu již roku 1956.⁶⁵ V České republice se *Bravo* prodává od roku 1991. Toto periodikum pro mládež přineslo po revoluci mnoho změn a šokujících témat, která do té doby byla tabu, a nepsalo se o nich. Mezi nimi to byla například vztahová poradna, kam čtenáři mohou dosud zasílat své dotazy ohledně trápení s láskou, problémy v sexu apod. *Bravo* nyní vychází jednou za čtrnáct dní. *Bravo Girl!* byl v letech 2000-2013 nejčtenější magazín pro dívky (dostupné z unievydavatelu.cz), ale kvůli neustále klesajícím nákladům⁶⁶ ho jeho vydavatelství

64

Egmont.cz: Kačer Donald [online]. © 2014 [cit. 2015-13-01]. Dostupné z: <http://www.egmont.cz/casopisy/kacer-donald-cr/>

65

Bravoweb.cz: Pohled do historie [online]. Publikováno 21. 6. 2010. Dostupné z: <http://www.bravoweb.cz/mix/bravo-pohled-do-historie-468>

Bauer Media přestalo vydávat. Jeho mottem bylo „čtení pro náctileté dívky a jejich manuál pro bezbolestný přechod z dětství do dospělosti“.

Porevoluční doba neznamenała však pouze dobu rozkvětu. Stará periodika pro děti a mládež se na trhu již neměla šanci udržet, proto jich většina zanikla. Od září 1990 docházelo k četným ekonomickým změnám⁶⁷ a v důsledku toho zanikly některé tituly Mladé fronty. Zanikla *Sedmička* (ta byla však roku 2009 obnovena), *Stezka*, *FILIP* (dříve Pionýr). Ačkoliv časopis pro volný čas *Pionýrská štafeta* změnil svůj název na *Štafetu*, ani to ho nezachránilo od zániku.

Roku 2014 vznikl v nakladatelství Labyrint časopis *Raketa*. Periodikum nese podtitul „Časopis pro děti chytrých rodičů.“ Obsahuje komiksy, vystřihovánky, vaření, hry, kreslení. Svým obsahem patří ke kvalitnějším periodikům a trochu připomíná *Mateřídoušku*, ale pro starší čtenáře. Časopis není distribuován do trafik jako ostatní magazíny, čtenáři si ho mohou koupit na vybraných místech (knihkupectvích, muzeích) v Praze, Brně, Kutné Hoře, Táboře a Ústí nad Labem.

Animáček, časopis pro děti od tří do sedmi let, se stal roku 2012 novinkou na trhu pro nejmenší. Tento časopis vychází měsíčně a obsahově připomíná *Mateřídoušku*, avšak je přizpůsoben menším čtenářům. Obsahuje proto mnohem více obrázků a aktivit pro děti.

Malým holčičkám je určen časopis *Barbie*. Vychází již od roku 1997 dosud a jeho cena je jedna z nejvyšších, co se u časopisů pro děti vyskytuje, stojí totiž 79 Kč.

66

Mediamania.cz: Konec časopisu Bravo Girl! [online]. © 2006 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/vydavatelstvi-bauer-media-zastavi-mesicnik-bravo-girl_282175.html

67

TOMAN, V. *Můj život s ABC – Ábíčkem*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007. s. 182. ISBN 80-86289-38-9.

V každém čísle bývá přikládán dárek. Periodikum obsahuje vybarvování, luštění, příběhy. Vše se točí okolo panenky Barbie. Časopis je určen dívkám od čtyř let. Celý je laděn do růžové barvy. Malým holčičkám je určen i časopis *Bella Sara*, který je převzat ze zahraničí. Jeho cena je 56 Kč. Obsah časopisu tvoří kouzelný svět koní zvaných Bella Sara.

Dalším oblíbeným časopisem pro nejmenší se stala *Kouzelná školka*. Časopis vznikl po úspěchu stejnojmenného televizního pořadu pro děti. Vystupují v něm stejné dětmi oblíbené postavy, jako v televizním pořadu.

Jak bylo na předchozích stranách popsáno, časopisy pro nejmenší tak zažily veliký rozmach. Na přesyceném trhu se snaží udržet připojováním dárků ke každému číslu, větším počet stránek, poutavými ilustracemi. Nutno ale dodat, že spolu s tím stoupá i jejich cena. Dnes je proto normální, že časopisy pro nejmenší stojí leckdy víc, než časopisy pro mladistvé. Cena za jeden časopis často přesahuje 60 Kč.

Tabulka 6: Tabulka periodik pro děti a mládež vydávaných po sametové revoluci. (pozn. pod čarou dostupné on-line z databáze Národní knihovny. Databáze je dostupná na <http://aleph.nkp.cz/>).

Název	Rok vydání
ABC	1957 – dosud
Albatros	1974-1990
Animáček	2012 – dosud
Barbie	1997 – dosud
Báječná školka	2009 – dosud
Bella Sara	2010-2013
Bludiště	1999-2002
Bravo	1991 – dosud
Bravo Girl!	1996 – 2013
Broučci	1994-2005
Cesta	1999 – dosud
Česká duha	1994-1997
Čtyřlístek	1969 – dosud
Dáda	1999-2011

Dívka	1991-2010
Dudlík	1998-2001
Filip	1990-1992
Kačer Donald	1996 – dosud
Kebule	1999-2000
Kometa	1990-1993
Kouzelná školka	2009 – dosud
Louskáček	2005
Makovice	1995 – dosud
Máša a medvěd	2013-2014, leden 2015 – dosud
Mateřidouška	1945 – dosud
Medvídek Pú	1998 – dosud
Méd'a Pusík	1994 – dosud
Mickey Mouse	1990-1996
Míša	1999 – dosud
Nezbeda	1992 – dosud
Ohníček	1951-2001
Oskar	1995-2001
Pastelka	1991 – dosud
Pionýr	1970-1990
Popcorn	1996 – dosud
Raketa	2014 – dosud
Ratolest	1993-2001

Ríša	2013 – dosud
Sedmička (pionýrů)	1968-1992, posléze od 2009
Sluníčko	1967 – dosud
Spider-Man	2012 – dosud
Spirála	1994-2001
Světýlko	1995 – dosud
Šíkula	2000-2002

Štafeta	1991-1992
Tee-Pee	2012
Tlapka	1992
Tom a Jerry	1996-1997, 1999 – dosud
Top dívky	2003 – dosud
Top magazín pro dívky	1994-1999
Tramp	1968-2000

Uff magazín	1991-1992
Vandr	1990-1993
Zaza	2001-2006
21. století Junior	2006 – dosud

*Tabulka je řazena abecedně

10 VYMEZENÍ ZKOUMANÝCH PERIODIK

Stručná historie následujících titulů již byla stručněji nastíněna v předchozích kapitolách. Tato kapitola je však určena k jejich podrobnějšímu popisu a většímu zmapování jejich historie. Charakterizovány budou ty časopisy, které figurují ve výzkumu praktické části: ABC, Mateřídouška a Čtyřlístek.

10.1 ABC mladých techniků a přírodovědců (později ABC mladé generace 21. století)

ABC se od svého počátku dodnes opírá o zapálené lidi, kteří považovali a považují svoji práci za zábavu a poslání.⁶⁸ Poskytoval také rady pro výtvarníky, táborníky a přispěl k rozvoji kreslených seriálů a komiksů u nás. Oblibu si časopis zasloužil i díky kvalitě a obsahově pestrým článkům zabývajících se především technikou a přírodovědou. Oblíbený byl však také díky kresleným příběhům z domácí i zahraniční produkce.

ABC mladých techniků a přírodovědců začalo vycházet pod hlavičkou Ústředního výboru ČSM roku 1957. Redakce tehdy sídlila v budově Mladé fronty v Panské ulici a kromě jedné sekretářky čítala redakce pět redaktorů. Časopis startoval na nákladu 50 000 výtisků⁶⁹. Jeho rozsah byl 32 stran, vydáván byl jako měsíčník

68

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945–1989*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2010. s. 12. ISBN 978-80-7388-462-8

s periodicitou jednoho kalendářního roku, zaměřený na děti ve věku 10-15 let. Do té doby v Československu podobný časopis, který by spojoval dohromady přírodovědu a techniku, nikdy nevycházel. Jemu podobná byla pouze zmíněná *Věda a technika mládeži*, která však byla určena menším dětem. ABC je naopak určeno starším dětem ve věku 10-15 let. Prvním vedoucím redakce (pojem šéfredaktor se v té době nepoužíval) byl do roku 1959 Jan Čeřovský. Rok 1958 znamenal navýšení počtu výtisků na 75 000 kusů.⁷⁰ Papír byl v té době na příděl a o jeho zvýšení rozhodovali lidé na nejvyšších stranických místech. Jan Čeřovský přitom spolu se svými redaktory a vydavateli usiloval o navýšení o 50 % a nakonec jim bylo vyhověno. Hned další navýšení přišlo rok poté, tedy roku 1959, kdy se prodávalo již 110 000 výtisků. O rok později to už bylo 125 000.

Funkci po Čeřovském převzal roku 1959 Vlastislav Toman. Právě ten navrhl v začátcích časopisu jeho jméno, které původně mělo znít *ABC vědy a techniky*.⁷¹ Podle vedoucího redakce Tomana však byl název podobný jinému titulu *Mladé fronty, Vědě a*

Tamtéž.

70

TOMAN, V. *Můj život s ABC – Ábíčkem*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007. s. 13. ISBN 80-86289-38-9.

71

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945–1989*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2010. s. 12. ISBN 978-80-7388-462-8

technice mládeži. Nechtěl, aby si oba časopisy čtenáři pletli a navrhl proto změnu. Vlastislav Toman zůstal na postu vedoucího redaktora až do roku 1991. Dalším vedoucím redakce se stal Jan Kalina. Roku 1963 přešlo – ostatně stejně jako všechny ostatní dětské časopisy – *ABC* na periodicitu shodnou s jedním školním rokem. Desátý ročník časopisu (rok 1967) znamenal nárůst na 40 stran textu. O dva roky později byl obsah snížen na 24 stran, a z časopisu se stal čtrnáctideník.

Další rozšíření přišlo s 13. ročníkem – objevila se všíťá černobílá příloha formátu A5, známá jako *ABC do kapsy*. Ta zůstala po dobu čtyř let. Další změny přišly až se 17. ročníkem, roku 1972-73. Rozsah opět vzrostl, tentokrát na 32 stran (+ dalších 8 přílohových). Periodicita zůstala zachována. Redakce přílohy začala přezdívat „děčka“.⁷² Děčka obsahovala modely rekvizit (lod' *Galaxia*), figurek (*Pif*) a vystřihovací komplexy.

S příchodem 19. ročníku, tedy o dva roky později, byl rozsah navýšen o dalších 8 stran a časopis se stal celobarevným. 25. číslo přineslo fotografie na titulní stranu a přílohy byly přesunuty doprostřed časopisu.

Po zániku vydavatele *ABC* Ústředního výboru ČSM *Mladá fronta* svěřila v roce 1968 jeho funkci České radě Pionýra, který časopis vlastnil až do roku 1989. Od ledna 1990 přešlo vydávání zpět k *Mladé frontě*, kde zůstalo až do roku 1994.⁷³ Po vydání 20. čísla v 38. ročníku vystřídal na postu vydavatele *Mladou frontu* Ringier a.s.

72

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 14. ISBN 978-80-7207-862-2.

73

TOMAN, V. *Můj život s ABC – Abičkem*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007. s. 165. ISBN 80-86289-38-9.

Od 2. čísla 39. ročníku se stal výhradním majitelem časopisu. Roku 1999 se časopis vrátil k periodicitě kalendářního roku. Od 45. ročníku se změnil název periodika na *ABC – časopis generace 21. století*. V tu samou dobu došlo také ke změně loga.

V křesle vedoucího vystřídal Jana Kalinu dlouholetý redaktor, PhDr. Rudolf Baudis. Do funkce nastoupil v 37. ročníku časopisu, a vydržel šest let. Jeho nástupcem byl Martin Smrček. Převrat v roce 1989 přinesl zvýšení ceny časopisu z dvou korun na šest. Největším hitem té doby byl v časopise Foglarův ježek v kleci, papírový hlavolam. Právě Foglar odstartoval se svými Kulišáky éru komiksů v *ABC*. K výrazným personálním změnám po revoluci v redakcích periodik Mladé fronty, včetně *ABC*, nedošlo (s výjimkou časopisu *Pionýr*, který pouze změnil název na *FILIP*).

Právě v roce 1989 si *ABC* užilo svoji největší slávu, když vycházelo ve čtrnáctidenním nákladu 310 000 výtisků. Kvůli změnám tržního prostředí postupně náklad klesl na třetinu této částky.

Rok 1990 znamenal rok značných změn. V rubrice Kompas započala nová éra klubů *ABC* s tradičními organizačními požadavky.⁷⁴ Dívčí kluby byly nahrazeny klubem šikovných (KŠ), hlídky přírody (HP) zůstaly a vznikly astronautické posádky (AP). Do klubu *ABC* přicházely desítky přihlášek. Změna byla také finanční. Ta se pohybovala po roce 1989 od šesti korun, roku 1991 se zvedla na 9,50 Kčs, a v témže roce došlo k opětovnému zdražení na 13,80 Kčs. Po několika letech následovalo zvýšení ceny na 19 Kč, poté na 22 Kč a v současné době stojí jedno *ABC* 43 Kč.

V 91. roce přišla na trh panenka Barbie, *ABC* proto v témže roce uspořádalo soutěž „Kdo oblékne panenku Barbie“. Přibyla také „děčka“ – plakáty, kalendáře, nažehlovací obrázky, modely. K *ABC* od svého začátku patřil i maskot. Časopis tak představoval určitou výjimku, jelikož ostatní časopisy měly pouze loga či specifickou grafiku, nikoliv však objekt, který by k časopisům patřil tak jako maskot k *ABC*. Byl jím Píďa, trpaslík, který nosil ve své hlavě tři písmena skrývající název časopisu.

74

Čtenáři se mu svěřovali se svými problémy, měl i vlastní komiksy a příběhy. Když však jeho ilustrátor Mirek Lid'ák přešel do *Mladého světa*, přišel zánik populární postavičky.

K *ABC* patří i řada seriálů. Mezi nimi to byly Šestka z Hradební, Za tajemstvím hlubin, Profesor Filutek, Píďa, Pevnost pod ledem, Statečný Tua, Robot Emil, Robinsoni, Pověst o bílé velrybě, Tiki-Tom a Bob Puškvorec, Zajatci Torů, Strážci a jejich kronika, Pif, PiFíK, John Carter a další. Velmi známý byl seriál Jaroslava Foglara Kulišáci (1963-1966), kterého ke spolupráci přizval Vlastislav Toman.

Časopis vychází dodnes, udržel se na trhu i po revoluci jako jeden z mála časopisů. Jeho nedílnou součástí jsou stále komiksy, jejichž počet se rozrostl od září 2010.

10.1.1 Současná podoba časopisu ABC

První stranu periodika tvoří tiráž, pod kterou se podepisuje šéfredaktor Zdeněk Ležák. Další dvojstranu časopisu tvoří novinky ze světa, které souvisí s technologiemi či přírodou. Dále je rubrika Historie, kde je vždy zábavnou formou nastíněna historie určitého období. K tomu patří ilustrace. Následující rubrika patří kultuře. Jsou v ní popsána zajímavá fakta o seriálech, filmech, knihách či hrách. Po této rubrice následuje Téma čísla, které je vždy jiné. (V čísle 3/2015 to byli Vetřelci. Článek pojednával o zvířatech, které dobývají nová území a vytlačují původní obyvatele, kteří se nedokážou bránit.) Vždy se však drží témat, která jsou pro časopis zásadní, tedy vědy, techniky a přírody. Další dvojstrana se věnuje vesmíru. Následuje rubrika Technika, která se často věnuje záležitostem okolo počítačů (V čísle 3/2015 vyšel článek Bleskový internet. Věnoval se otázce, zda kabelové připojení k internetu bude brzy přežitek a faktu, že rychlost mobilního internetu se neustále zvyšuje).

Následující čtyři strany se věnují počítačovým hrám a všemu okolo nich. Obvykle jsou rozebrány 3-4 hry. Rubrika obsahuje i různé herní tipy, novinky z této oblasti a doporučení, které hry by si čtenáři měli koupit.

Následují oblíbené papírové modely. Jedná se o sedm stran, mezi kterými je vložen komiks. Modely si děti mohou vystříhat a skládat z nich auta, lodě, vlaky, letadla apod. Na poslední straně papírových modelů je Mourrison, komiks, jehož hlavního hrdinu tvoří kočka v červenožlutém obleku superhrdiny. Tento komiks vychází

na stránkách *ABC* od roku 2002.⁷⁵ Jeho autorem je Lukáš Fibrich. Komiks obsahuje slovní hříčky, vtipné obrázky a dvojsmysly. Jelikož se Mourrison stal brzy velmi oblíbeným, *ABC* si ho nechalo jako svého maskota a věnovalo mu celou stranu komiksu. Dnes se Mourrison pohybuje napříč celým časopisem, jeho ilustrace doprovází i nesouvisející články.

Další čtyři strany tvoří rubrika *Zábava*. Jak už název napovídá, věnuje se odlehčeným tématům. Obsahuje rébusy, vtipy, bludiště, křížovky a komiksy.

Další dvojstrana se opět věnuje technice. Následuje reportáž, která je doprovázena četnými obrázky z místa, na kterém vznikla (v čísle 3/2015 to byla reportáž o rejnocích. Pojednává o mořské exotice v zoo Zlín, autoři se v ní věnovali zákulisí mořského světa, informacím o rejnocích a celkově zlínské zoo.

Další rubrika s názvem *Listárna* dává prostor čtenářům. Otiskuje jejich obrázky a fotografie. Redaktoři také odpovídají na vybrané dotazy čtenářů a radí jim s jejich osobními problémy. Po *Listárně* opět následuje *Technika*. Dále následuje komiks, který je na čtyři strany. Poslední stránku obsahuje upoutávka na příští časopis, kde jsou nastíněna témata dalšího čísla.

Celý časopis doplňují soutěže, které jsou umístovány náhodně. Příkládán bývá také plakát. Časopis také často obsahuje drobný dárek. *ABC* má 58 stran a v posledních měsících se prodá přibližně 25 000-40 000 výtisků.⁷⁶

Pro přehledný souhrn informací o časopisu *ABC* je přiložena následující tabulka.

75

Abicko.cz: Mourrison [online]. © 2001 - 2015 [cit. 2015-02-01]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.abicko.cz/kategorie/564/mourrison>

76

Unie vydavatelů: Prodaný náklad časopisů [online]. © 2015. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/prodany_naklad_casopisu/2236-bezplatne_casopisy

Tabulka 7: Souhrnné informace o ABC (únor 2015).

Název časopisu	ABC
Podtitul	Časopis generace 21. století
Druh	Časopis pro mládež
Motto	Každodenní průvodce světem zábavy, přírody, vědy a techniky
Periodicita	Každých 14 dní
Vydavatel	CZECH NEWS CENTER a.s.
Věková kategorie dětí	10-15 let
Popis	Nenásilně vzdělává mládež, rozšiřuje její obzory a dovednosti.
Počet stran	44 – 52
Prodaný náklad (ks)	26 691 (leden 2015) ⁷⁷
Cena	45 Kč

77

Unie vydavatelů: Prodaný náklad časopisů [online]. © 2015. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/prodany_naklad_casopisu/2236-bezplatne_casopisy

10.2 Čtyřlístek

Čtyřlístek je komiksový, specializovaný časopis, který je vydáván již od roku 1969 a jehož hlavní hrdiny představují čtyři zvířata. Původní podtitul časopisu zněl veselé obrázkové čtení, postupně však vymizel a v současné době již časopis podtitulem nedisponuje. Časopis postupně zvyšoval svoji periodicitu. V prvním ročníku, tedy roku 1969, vyšlo 6 čísel v nákladu 30 000 výtisků.⁷⁸ V sedmém ročníku (1975) se počet vydaných čísel za rok zvedl na osm. Od roku 1982 až do revoluce v roce 1989 vycházelo devět čísel za rok. Dále se počet postupně zvyšoval až na současných dvacet.

První vydání, ve kterých časopis vyšel, nebyly číslovány. Jeho vydavatelé totiž nepočítali s úspěchem.⁷⁹ Úspěch se však dostavil a spolu s ním docházelo k postupnému rozšiřování časopisu, především o nové kreslené seriály (byl to například Kouzelník Hurjáš, Ivo a Iva, Jáchym a tiskařský šotek, Alenka a Vašek, Polda a Olda, Káťa a Škubánek, Sherlock Holmes, Kouzelné hodinky, Strašidelný pradědeček a další.⁸⁰

78

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 237. ISBN 97-8802-462-4785.

79

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 238. ISBN 97-8802-462-4785.

80

Časopis založil Jaroslav Němeček, malíř a ilustrátor, který se také stal autorem titulního prvního příběhu. Ten byl původně určen jeho synovi.⁸¹ Během desítek let se časopis proměňoval – na jeho komiksech se podílely desítky autorů, mezi nimi například Ilona Borská, Rudolf Čechura, Milan Dvorský, Zuzana Brodová, Olga Hejná a mnoho dalších. Ačkoliv čtyři hlavní hrdinové prošli za ta léta pod rukama mnohých ilustrátorů, jejich základní charakterové rysy však zůstaly stejné, stejně jako podstata časopisu. Ačkoliv komiksy vždy tvořily a tvoří i nyní hlavní podstatu časopisu, nechybí v něm ani křížovky, hádanky a rébusy.

Čtyři hlavní postavičky Myšpulína, Pind'u, Bobíka a Fifinku vymyslel otec figurek Jaroslav Němeček. Dle autorů ústředního seriálu sešitu Čtyřlístek Jaroslava Němečka a Ljuby Štíplové se Němečkovy figurky značně proměnily⁸² – dostaly charakter, je na nich poznat rutinu, se kterou autor pracuje, a mají jemnější rysy. Němeček nejdříve tvořil seriál sám, poté ale začal spolupracovat s Ljubou Štíplovou,

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. s. 237. ISBN 97-8802-462-4785.

81

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014.
s. 238. ISBN 97-8802-462-4785.

82

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012.
s. 133. ISBN 978-80-7207-862-2.

kteřá začala psát scénáře. Je to právě ona, kdo určil, že bude Bobík jedlík, Myšpulín vynálezce, Fifinka - jediná dívka mezi chlapci a Pind'a strašpytel. Počet autorů, kteří se v jednom ročníku podílejí na napsání scénářů k seriálu se Čtyřlístkem, se neustále navyšuje.⁸³ Se stoupajícím počtem autorů roste i počet příběhů, ale navyšuje se i periodicitu a speciály časopisu. Roku 1969, kdy časopis začínal, se na jeho vzniku podíleli tři autoři. Poté jejich počet klesl na pouhého jednoho autora. V letech 1976 – 1988 tak scénář ke komiksům psal jenom jeden autor. Potom se však počet začal navyšovat a od roku 2012 už na scénářích pracuje jedenáct autorů.

Čtyřlístek se stal nejoblíbenějším časopisem u dětí v dnešní době.⁸⁴ Na počest časopisu bylo dokonce v Doksech, které se staly předlohou Třeskoprsk, ve kterých hlavní hrdinové bydlí, otevřeno muzeum Čtyřlístek.⁸⁵ Okolo Máchova jezera, které bylo předlohou pro komiksový rybník Blat'ák, je naučná stezka věnována časopiseckým postavám. Je to právě okolí Doks, ve kterém se většina příběhů odehrává.

Časopis vydávalo nakladatelství Orvis, a to až do roku 1978. Téhož roku převzala nakladatelství KSČ a přejmenovala ho na Panorama.⁸⁶ Od poloviny devadesátých let se časopis osamostatnil. Nyní spadá pod soukromé nakladatelství Čtyřlístek a jeho kariéra úspěšně pokračuje dodnes, i když v trochu jiné podobě.

Historie Čtyřlístku a zajímavosti. [online]. [cit. 2014-25-12]. Dostupné z: <http://chrz.wz.cz/?stranka=401>

Portál české literatury [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/zpravy/komiks-ocima-nasich-deti/>

Komiks o Čtyřlístku totiž zabírá přibližně jednu čtvrtinu časopisu. Ve zbytku 33stránkového časopisu jsou obsaženy jiné komiksy týkající se jiných hrdinů.

10.2.1 Současná podoba časopisu Čtyřlístek

Současná *Čtyřlístek* má 33 stran. Vizuální podoba časopisu *Čtyřlístek* je pouze minimální. Celý časopis se pořád skládá z komiksu, jehož hlavní hrdinové jsou od svého vzniku stále samí. Na první pohled by tedy šlo těžko rozeznat, který časopis je ten nový, a který pochází z doby před dvaceti lety. Rozdíl je patrný pouze na novém logu a v propracovanější grafice. Časopis doprovází citoslovce, které napodobují zvuky v příběhu. Přibližně tři čtvrtiny každého okénka zabírají postavy a prostředí, zbytek tvoří bublina s textem, která je nad hlavou hrdiny. Na rozdíl od hlavních hrdinů se mění vedlejší postavy a prostředí, avšak náměty příběhů se občas opakují.

Rozdíl je však patrný po několika stranách časopisu. Zde totiž končí příběhy *Čtyřlístku* a nastupují jiné komiksy. Novinkami jsou komiksy vložené do *Čtyřlístku*, které s ním samotným však nemají nic společného. Jedním z nich jsou příběhy o

85

BEZR, O. V *Doksech, totiž Třeskoprskách, otevřeli Muzeum Čtyřlístku* [online]. © 1999–2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/vytvarne-umeni.aspx?c=A111211_171441_vytvarneum_ob

86

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 132. ISBN 978-80-7207-862-2

Binkym (*Binky Kontra T-Max*), které se však v časopisu vyskytovaly již v letech 1991 – 1993⁸⁷ a nyní se do něj vrátily. Tento komiks vychází znovu od roku 2013 a kreslí ho Bohumil Fencel, který se tak do časopisu vrátil po dvaceti letech.

Další novinkou je komiks *Učíme se anglicky*. Na každém obrázku je zde na levé straně anglický text a nalevo je překlad. Tento komiks zabírá obvykle dvojstranu. Dalším seriálem, který vychází na stránkách časopisu, je *Tryskošnek*, který tvoří Dan Černý. Několikastránkový komiks vychází v časopisu od 7. čísla roku 2012.

Následuje komiks *Sedmikráskov* od Richarda Svitalského. Ten již ve *Čtyřlístku* vychází od roku 1994. Na rozdíl od ostatních časopisů si tak *Čtyřlístek* zachoval svoji původní podobu. Nepřibýly soutěže, plakáty ani dárky jako u ostatních periodik. Časopis nemá ani tiráž. Od začátku do konce ho plní komiksy.

Na podzim roku 2014 se stal *Čtyřlístek* v průzkumu mezi dětmi nejoblíbenějším komiksovým časopisem u nás.⁸⁸

Pro přehledný souhrn informací o časopisu *Čtyřlístek* je přiložena následující tabulka.

Tabulka 8: Souhrnné informace o Čtyřlístku (únor 2015).

Název časopisu	Čtyřlístek
Podtitul	/
Druh	Časopis pro děti
Motto	/

87

Národní knihovna: *Online katalog Národní knihovny ČR* [online]. © 2014. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=base-list

88

Portál české literatury [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/zpravy/komiks-ocima-nasich-deti/>

Periodicita	Každých čtrnáct dní
Vydavatel	Čtyřlístek, s.r.o.
Věková kategorie děti	Nespecifikována
Popis	Seriál má čtyři hlavní postavy, které žijí ve fiktivní obci Třeskoprsky pod hradem Bezzubem.
Počet stran	33
Prodaný náklad (ks)	40 000 ⁸⁹ (leden 2015)
Cena	35 Kč

10.3 Materídouška

Časopis pro děti vychází od roku 1945 do současné doby. Na jeho počátcích stáli zakladatelé – František Hrubín, Břetislav Mencák a Miloš Holas. První číslo vyšlo 19. 12. 1945. Od té doby si časopis zachoval vysokou uměleckou hodnotu.⁹⁰ Na ilustracích se v každém čísle podílel jeden významný výtvarník – v časopise se tak vyskytovaly obrázky Lady, Sekory, Trnky, Ladové. *Materídouška* je již od svých počátků charakteristická svým širokým repertoárem, nezávislostí a pluralitou. Již první číslo obsahovalo legendární veršovanou pohádku „Jak přišla hrdlička od Halase“. První čísla

89

Unie vydavatelů: Prodaný náklad časopisů [online]. © 2015. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/prodany_naklad_casopisu/2236-bezplatne_casopisy

90

URBANOVÁ, S. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. 1. vyd. Praha: Votobia, 2003. s. 20. ISBN 80-7198-548-1

zaznamenala i pohádky ze zahraničí (č. 2 obsahovalo srbské pohádky, č. 3 francouzské a švédské, č. 5 ruské a č. 6 americké).

Komiks se vyskytoval na zadní straně obálky, a to již od prvního čísla. Časopis se vyvíjel po stránce obsahové i formální. Několikrát *Mateřidouška* změnila periodicitu, formát i rozsah stran. Časopis nejdříve vydávalo vydavatelství Práce, později *Mateřidouška* přešla pod Státní nakladatelství dětské knihy a posledním a zároveň současným vydavatelem je Mladá fronta. Od roku 1972 nese periodikum podtitulek Literární a obrázkový měsíčník pro nejmenší čtenáře. Toto zaměření vyžadovalo hodně obrázků, proto se v časopise začal objevovat Sekorův seriál *Kousky mládence Ferdý Mravence*.⁹¹

V letech 1985-1989 si časopis zanechal neměnný rituál.⁹² Na posledních dvou stránkách vycházel klasický seriál s bublinami. Dále jedno vyprávění doplněné obrázky. Oblíbeným vyprávěním se stala Tři prasátka, která ztvárnil Jaroslav Malák. Jejich příběhy vycházely v časopise od 42. ročníku (1985-1986) do 44. ročníku (1987-1988). *Mateřidouška* byla původně měsíčník. Brzy však začala vycházet jako čtrnáctideník. Nyní opět vychází jednou za měsíc o rozsahu 32 stran.

10.3.1 Současná podoba časopisu *Mateřidouška*

91

BEZDĚKOVÁ, O. *Po stopách kreslených seriálů*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 99. ISBN 978-80-7207-861-5.

92

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. s. 140. ISBN 978-80-7207-862-2.

Mateřidouška je již od svých počátků časopis plný ilustrací, rébusů, komiksů, naučných článků a rozhovorů, křížovek a hádanek. Ačkoliv některé kapitoly přibýly, obsah zůstává víceméně zachován. Časopis bývá využíván na některých školách na 1. stupních základních škol pro zpestření výuky.⁹³

Současná *Mateřidouška* obsahuje komiksy. Hned u úvodníku je krátký komiks s oblíbeným kocourem Garfieldem. Následuje „Takova řádírna“. Tak je profesor, který odpovídá na dotazy čtenářů. Dále je v *Mateřidoušce* rubrika Kaleidoskop, která je plná naučných faktů doplněných ilustracemi. Informuje děti o aktuálním dění a poskytuje tipy, kam ve volném čase vyrazit. Další rubrikou jsou Toulky, kde mají děti pravidelně možnost cestovat za geocachingem, kde děti po celé republice pomocí souřadnic hledají skrytý poklad. Následuje rozhovor s vybranou známou osobností. Přibyla také rubrika V kuchyni, kde je vždy jednoduchý recept pro děti. *Mateřidouška* také obsahuje drobné dárky, jako například pexeso, které je vloženo do ní. Oblíbené je také Luštění, rubrika, která zabírá čtyři strany. Časopis doplňují informační články, foto příběhy, ale také třeba kreativní rubriky, ve kterých jsou návody na domácí výrobky.

Časopis má v současné době 46 stran. Prodaný náklad tohoto časopisu se v současné době (leden 2015) pohybuje na 23 381 výtiscích⁹⁴.

Pro přehledný souhrn informací o časopisu *Mateřidouška* je přiložena následující tabulka.

93

Mladá fronta.cz: O mateřidoušce [online]. © 2007-2015. Dostupné z <http://www.mf.cz/produkty/materidouška/>

94

Unie vydavatelů: Prodaný náklad časopisů [online]. © 2015. Dostupné z: http://www.unievychovatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/prodany_naklad_casopisu/2236-bezplatne_casopisy

Tabulka 9: Souhrnné informace o Mateřídoušce (únor 2015).

Název časopisu	Mateřídouška
Podtitul	Literární a obrázkový měsíčník pro nejmenší čtenáře
Motto	/
Periodicita	Měsíc
Vydavatel	Mladá fronta a.s.
Věková kategorie děti	Od 7 do 12 let
Popis	Měsíčník pro školáky a předškoláky, s výukou angličtiny, povídkami a komiksy.
Počet stran	46
Prodaný náklad (ks)	30 611 ⁹⁵ (leden 2015)
Cena	34 Kč (s dárkem 44 Kč)

PRAKTICKÁ ČÁST

11 CÍL, OKRUHY OTÁZEK A HYPOTÉZY

Cílem práce bylo zjistit vývoj časopisů pro děti a mládež od roku 1989 do současnosti. Z toho důvodu byla zkoumána tři periodika (z toho dvě pro děti, jedno pro mládež), která již v daném období vycházela a vychází dodnes. Diplomová práce je zaměřena na některé faktory, dle kterých lze periodika zkoumat. Cílem tedy bylo zjistit, jaké preference měly děti a mládež u časopisů tehdy a jaké dnes, a dále například zjistit, jestli děti čtou časopisy méně či více, než tomu bylo v devadesátých letech. Některé poznatky byly shrnuty v následujících hypotézách.

Hypotéza č. 1

Děti dnes čtou tištěné časopisy méně než děti v roce 1989.

Hypotéza byla zvolena na základě předpokladu, že děti nezajímají tištěné magazíny kvůli jiným možnostem trávení volného času, především kvůli tomu, že spousta času tráví u počítačů. Časopisy jsou navíc dostupné v elektronické verzi zdarma, proto se vytráví motivace dětí tyto magazíny kupovat.

Hypotéza č. 2

Mládež dnes v časopise ABC upřednostňuje články o počítačových hrách.

S dobou se změnila i preference dětí. Děti dnes již více času tráví na počítači a čím dál tím méně chodí ven s kamarády, čtou si, vyrábí papírové modely apod.

Hypotéza č. 3

Zkoumaná periodika si nekupuje tolik dětí a mladistvých jako dřív.

Na základě předchozí hypotézy bylo stanoveno, že časopisy si dnes již nekupuje tolik dětí a mladistvých. Předpokladem je, že mnoho informací si vyhledávají na internetu a nemají potřebu kupovat si tištěné časopisy o technice, přírodě, vědě atd. Na

rozdíl od jiných časopisů, k Mateřídoušce ani Čtyřlístku není přikládán dárek, vydavatelé tak malé čtenáře stále lákají „pouze“ na obsah.

Hypotéza č. 4

Mateřídouška je dnes u dětí oblíbená kvůli kresleným obrázkům.

Dnešní děti jsou „pohodlné“, nejvíce je baví jednoduché příběhy. Časopis jim stačí prolistovat. Dlouhé texty nečtou děti rády. Časopis Mateřídouška je proto oblíbený díky svým četným kresleným obrázkům.

Hypotéza č. 5

Hlavní hrdinové Čtyřlístku dnes již děti nebaví tolik, jako děti v devadesátých letech.

Děti jsou dnes zvyklé na akční hrdiny typu Superman či Batman. Postavy Čtyřlístku, kterými jsou čtyři zvířátka bez super schopností, jim tak připadají „usedlé“.

12 METODIKA

12.1 Dotazníkové šetření

V rámci výzkumu byly osloveny dva vzorky respondentů. Prvním byli žáci dvou základních škol. První výzkumný vzorek tak představovaly děti na Krakonošově základní škole Loukov. Další respondenty tvořili žáci Základní školy v Roztokách u Jilemnice. Dotazník na obou školách odpovědělo 134 respondentů.

Další zkoumaný vzorek tvořili dospělí, kteří se narodili v letech 1974-1982, aby odpovídali věku dětí a mládeže, tedy cílovou skupinu zkoumání periodik v roce 1989. V rámci druhého průzkumu odpovědělo 156 respondentů. Ověření hypotéz proběhlo na základě vyhodnocení dotazníků.

Otázky do dotazníku byly tvořeny na základě výzkumných hypotéz (uvedeny výše). Každá hypotéza byla v dotazníku zastoupena min. jednou otázkou. Účelem bylo dosáhnout co nejširšího pokrytí odpovědí tak, aby otázkám rozuměly i menší děti, a aby hypotéza mohla být vyvrácena či potvrzena. Všichni dotazovaní věděli, k jakému účelu dotazník slouží, a souhlasili s publikováním výsledků. Vzhledem k jejich nezletilosti a povinné účasti na výuce informatiky vyplnili dotazník žáci všech tříd. Pokud otázkám nerozuměli, vysvětlili jim je jejich učitelé, kteří byli s otázkami předem srozuměni a byli přítomni ve výuce.

12.2 Harmonogram průzkumu

Dotazování proběhlo elektronickou formou. Dotazník byl na internetu dva týdny v lednu. Předcházelo tomu kontakt učitelů na Základní škole v Loukově a Základní škole v Roztokách u Jilemnice, kteří mladším žákům pomohli dotazník vyplnit na hodinách výpočetní techniky. Starší žáci vyplnili dotazník sami, taktéž na hodinách informatiky po předchozí instruktáži. Návratnost byla 100 %, vyplnilo jej 134 dětí a mladistvých.

Druhý výzkumný vzorek tvořili respondenti, jejichž jedinou podmínkou bylo narození v letech 1974-1982, aby tak odpovídali věku tehdejších dětí a mládeže. Dotazník byl i pro ně po dobu dvou týdnů vystaven na internetu. K jeho distribuci bylo využito sociální sítě Facebook, která bývá běžně využívána k propagačním i marketingovým účelům. Dotazník byl šířen v zájmových skupinách, ale také ve skupinách dálkových studentů z různých univerzit. Kvůli nadmíře dotazníků, které v této době byly vkládány na internet, však nebyla vysoká návratnost. Dotazníky proto nakonec zodpověděli hlavně příbuzní, známí a přátelé v požadovaném věku. Nakonec dotazník zodpovědělo 156 respondentů.

12.3 Hlubkový rozhovor

Po interpretaci výsledků následuje diskuse, zabývající se náměty z kvantitativního průzkumu. Diskuse poskytuje návrh pro další šetření. Pro získání odbornějšího textu byl využit názor odborníka. Rozhovor s ním byl do diskuse přidán. Jako vhodný odborník byl zvolen Štefan Švec, autor publikace Česky psané časopisy pro děti (1850-1989). Právě jeho kniha, která má přes pět set stran, tvoří nejobsáhlejší zmapování historie časopisů pro děti u nás.

Štefan Švec vystudoval Mediální studia na Fakultě sociálních věd Karlovy Univerzity. V současné době pracuje ve vydavatelství firemních časopisů Bumerang Publishing. Jeho kniha je vhodná pro všechny studenty humanitních oborů, kteří se zajímají a vzdělávají v oblasti historie médií.

Obrázek 1: Štefan Švec⁹⁶

96

Zdroj: <https://www.facebook.com/stefan.svec?fref=ts>

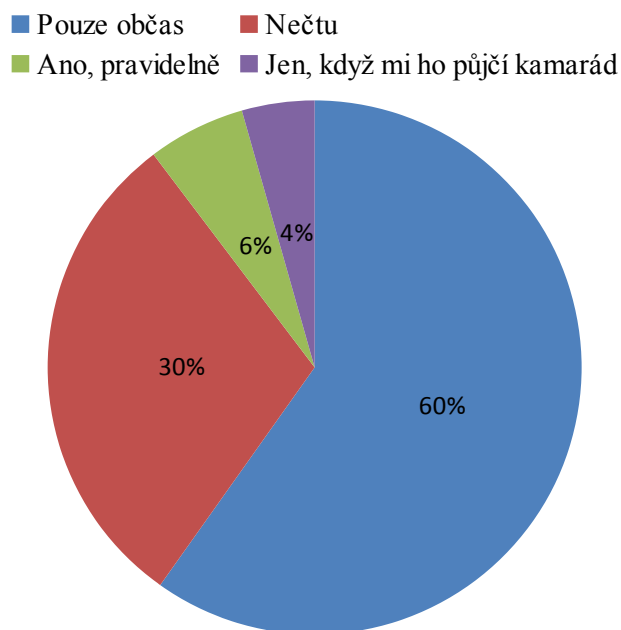

13 VÝSLEDKY DOTAZNÍKOVÉHO ŠETŘENÍ

Graf 1: Čtení časopisů mezi dětmi a mládeží

První vzorek respondentů – děti a mládež ze základních škol

Otázka č. 1: Čtete časopisy?

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 134

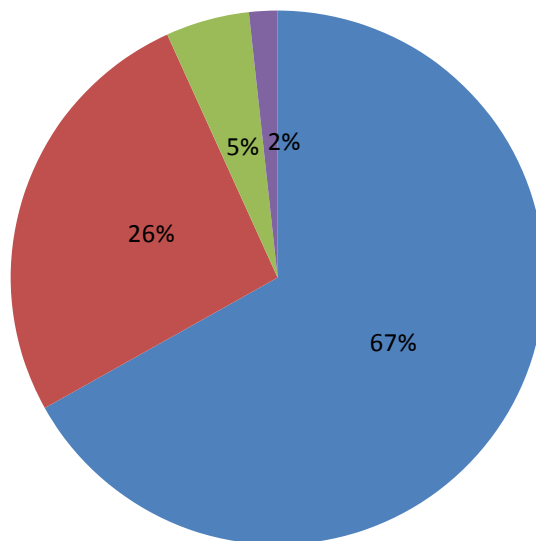
Vyhodnocení: Jako nejčastější odpověď vyplynula možnost, že respondenti čtou časopisy pouze občas (59,82%). Jako další nejčastější odpověď uvedli respondenti, že časopisy nečtou (29,86%). Podstatně méně a skoro shodně odpovědi získaly odpovědi, že dotazovaní čtou časopisy pravidelně (5,91%) a ostatní jen, když jim ho půjčí kamarád (4,41%).

Graf 2: Čtení časopisů mezi dětmi a mládeží narozených v letech 1974-1982

Druhý vzorek respondentů – lidé narození v letech 1974-1982

Otázka č. 1: Četli jste jako děti či mládí časopisy?

■ Ano, pravidelně ■ Pouze občas
■ Jen, když mi ho půjčil kamarád ■ Nečetl/a jsem

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 156

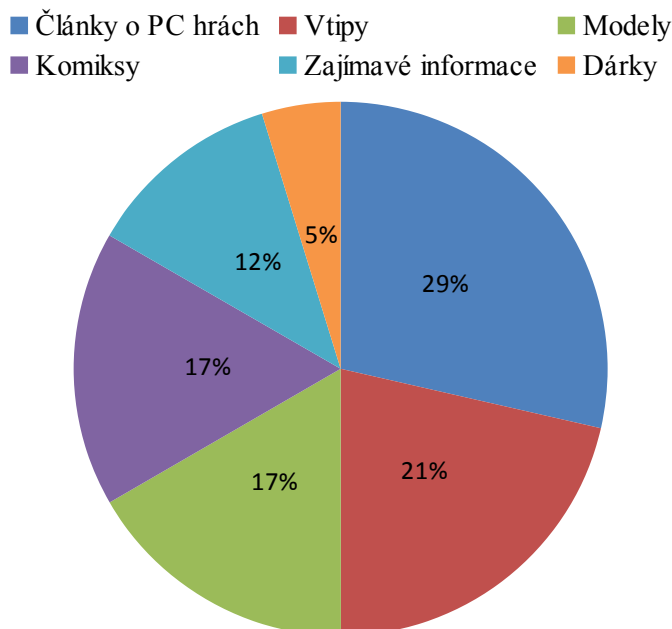
Hodnocení: Zde se ukázala jako nejčastější odpověď, že dotazovaní jako děti četli časopisy pravidelně (66,87%). Jako druhou nejčastější možnost zvolili, že časopisy četli pouze občas (26,34%). Dále vyplynulo, že dotazovaní četli časopisy pouze, když jim je půjčil kamarád (5,07%). Zbytek respondentů (1,72%) nečetl časopisy vůbec.

Graf 3: Preference dětí a mladistvých u časopisu ABC

První vzorek respondentů – děti a mládež ze základních škol

Otázka č. 2: Co se vám ve vašem oblíbeném časopise nejvíce líbí?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je ABC

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 134

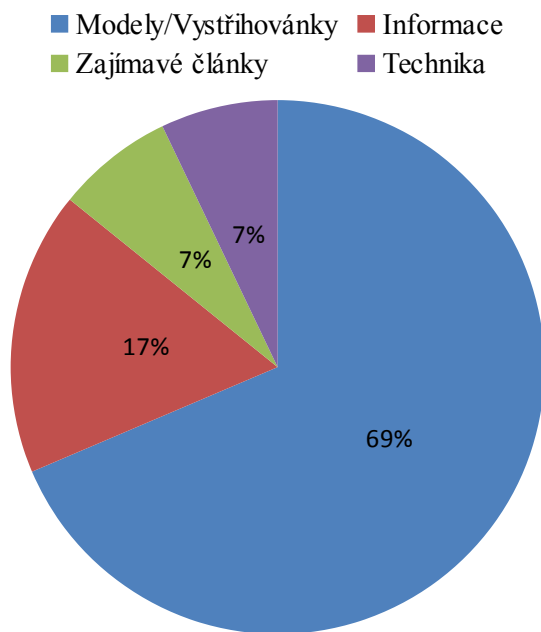
Hodnocení: Nejvíce dotazovaných (28,67%) uvedlo, že se jim v časopisu ABC nejvíce líbí články o počítačových hrách. Jako druhou nejčastější možnost zvolili, že v časopisu vyhledávají vtipy (21,45%). Shodně (16,72%) hlasů získaly komiksy a modely. Modely, tzv. „děčka“, vychází v časopisu dodnes a mají stále stejnou papírovou podobu. Děti si tak mohou vystříhat, slepit a sestavit modely automobilů, letadel, vlaků apod. Ze stejného materiálu jsou hned vedle modelů umístěny i komiksy. Oblíbeným komiksem se stal Mourrison, kde hlavního hrdinu představuje kočka v převleku superhrdiny. Dále si mladí čtenáři oblíbili zajímavé informace (11,94%) a dárky (4,78%). Dárky jsou v podobě plakátů či drobných předmětů, které jsou občas přiloženy k časopisu, jako například samolepky.

Graf 4: Preference dětí a mladistvých narozených v letech 1974-1982 u časopisu ABC

Druhý vzorek respondentů – lidé narození v letech 1974-1982

Otázka č. 2: Co se vám nejvíce líbilo v časopise ABC?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je ABC

Zdroj: Vlastní šetření

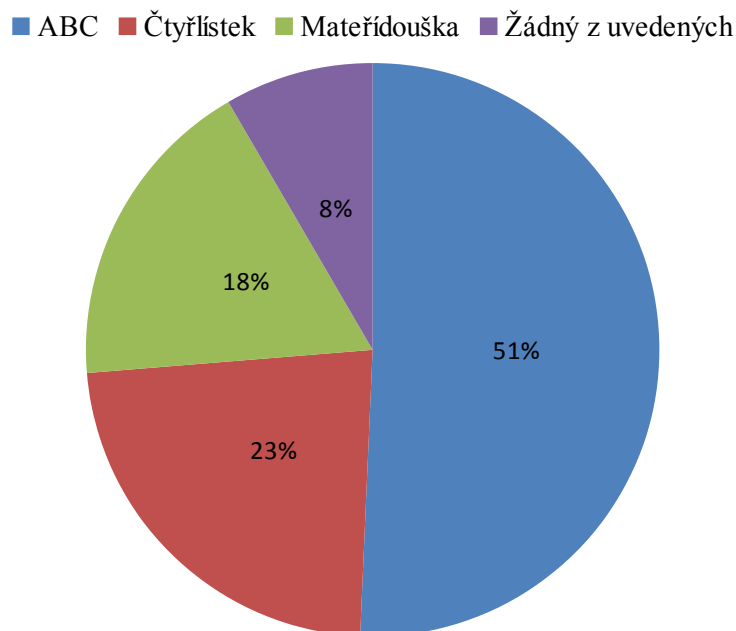
Počet respondentů: 156

Hodnocení: Na rozdíl od současných dětí a mladistvých, kteří zvolili za nejoblíbenější články o počítačových hrách, u tehdejších dětí a mladistvých zvítězily modely/vystřihovánky (68,60%). Na druhém místě skončily informace (17,20%), které si tehdejší děti a mladiství v ABC rádi vyhledávali. Shodně hlasů (7,10%) získaly možnosti zajímavé články a technika. Na rozdíl od druhého vzorku respondentů neměli tito dotazovaní možnost uvést do dotazníku články o počítačových hrách, jelikož je tehdy neznali. Lze ale pozorovat, že za pouhé tři desítky let přeskočily preference dětí z tištěných vystřihovánek (kterými děti dříve běžně vyplňovaly svůj volný čas) na články o hrách. Dětem tedy dnes nestačí počítačové hry hrát, ale nejraději si o nich ve volném čase vyhledávají doplňující informace.

Graf 5: Výběr oblíbeného časopisu

První vzorek respondentů – děti a mládež ze základních škol

Otázka č. 3: Který z uvedených časopisů čtete?

Zdroj: Vlastní šetření

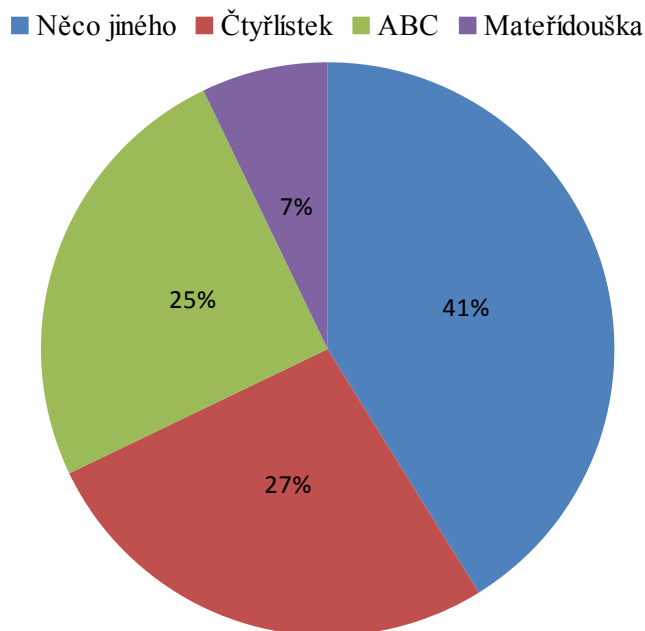
Počet respondentů: 134

Hodnocení: Přes polovinu (50,7%) respondentů uvedlo, že z uvedených periodik čtou ABC. Druhá nejčastější možnost (23%) vyšla u časopisu Čtyřlístek. Jako třetí nejčtenější časopis z uvedených skončila Mateřídouška (17,9%). Zbytek uvedl, že nečte ani jeden z uvedených časopisů (8,4%). Jako další časopisy, které děti a mladiství čtou, byly hlavně Bravo, Top dívky, Popcorn a Kačer Donald. Čtenost ostatních periodik ale nebyla předmětem tohoto výzkumu, proto na ně nebyly zaměřeny otázky.

Graf 6: Výběr oblíbeného časopisu z roku 1989

Druhý vzorek respondentů – lidé narození v letech 1974-1982

Otázka č. 3: Který časopis z uvedených jste četl/a nejraději?

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 156

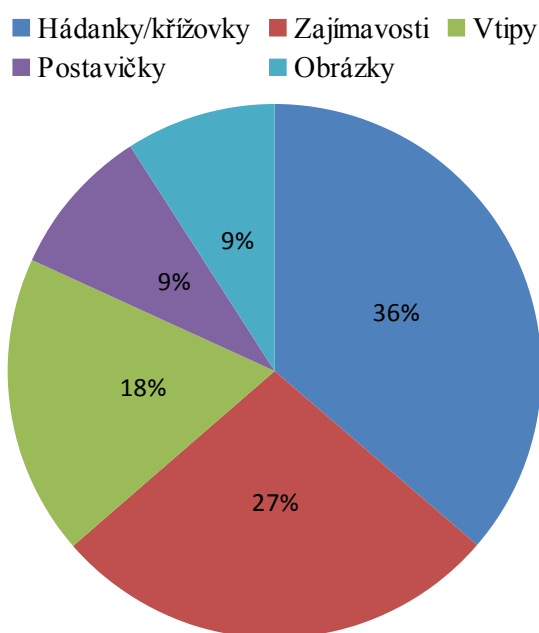
Hodnocení: Nejvíce se respondenti kloní k možnosti, že nečetli ani jeden z uvedených časopisů (41% z nich). Místo toho uvedli, že četli nejčastěji tyto časopisy: Ohníček, Sedmička pionýrů, Mladý svět, Věda a technika mládeži a Sluníčko. Z uvedených periodik četli respondenti nejčastěji Čtyřlístek (26,70%). Jako další zvolili ABC (25%) a na posledním místě skončila Mateřídouška (7,14%).

Graf 7: Preference dětí u časopisu Mateřídouška

První vzorek respondentů – děti a mládež ze základních škol

Otázka č. 4: Co se vám ve vašem oblíbeném časopise nejvíce líbí?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je Mateřídouška

Zdroj: Vlastní šetření

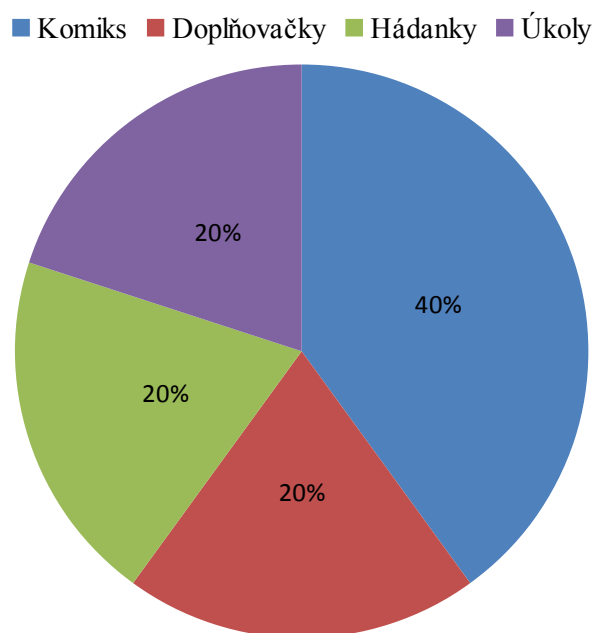
Počet respondentů: 134

Hodnocení: Nejvíce se dětem v časopisu Mateřídouška líbí hádanky a křížovky (36,30%). Dále si děti oblíbily zajímavosti (27,33%) a vtipy (18,21%). Stejně hlasů (9,09%) získaly postavičky a obrázky.

Graf 8: Preference dětí narozených v letech 1974-1982 u časopisu Mateřídouška
Druhý vzorek respondentů – lidé narození v letech 1974-1982

Otázka č. 4: Co se vám nejvíce líbilo v časopise Mateřídouška?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je Mateřídouška

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 156

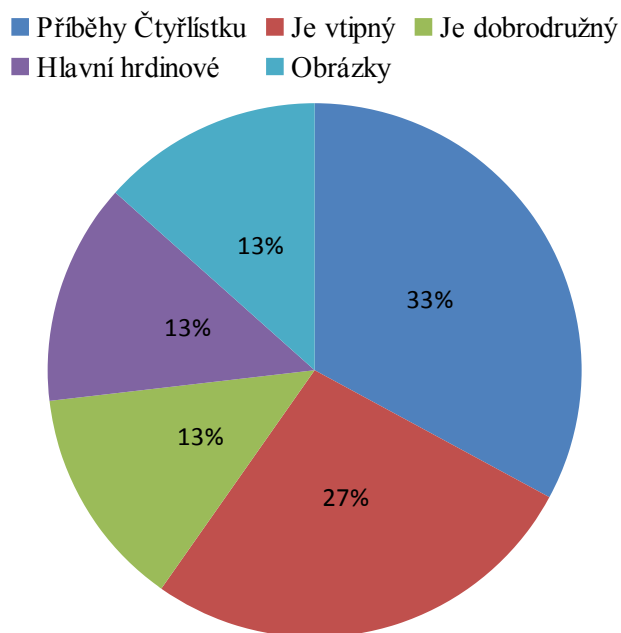
Hodnocení: Bylo zjištěno, že nejvíce se tehdejšími dětmi líbily v časopisu Mateřídouška komiksy. Shodně hlasů získaly doplňovačky (20%), hádanky (20%) a úkoly (20%). Lze tedy pozorovat, že děti kolem roku 1989 vyhledávaly věci, u kterých musely přemýšlet a něco rozluštit. Ačkoliv dnešní děti v předešlém grafu uvedly, že se jim líbí i obrázky a vtipy, nejvíce preferují také hádanky. U tohoto časopisu se tedy preference tolik nezměnily, pouze přibyly kategorie.

Graf 9: Preference dětí u časopisu Čtyřlístek

První vzorek respondentů – děti a mládež ze základních škol

Otázka č. 5: Co se vám ve vašem oblíbeném časopise nejvíce líbí?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je Čtyřlístek.

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 134

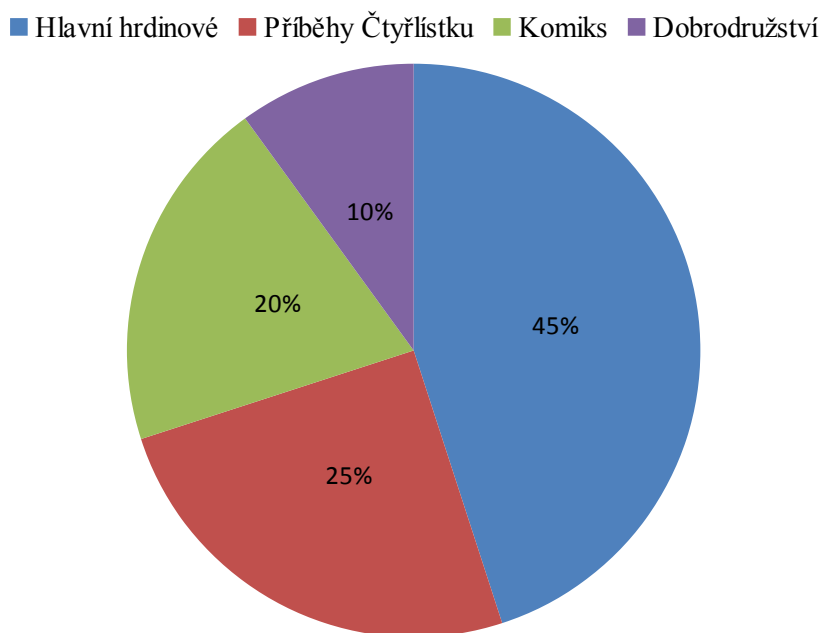
Hodnocení: Nejvíce se dnes dětem ve Čtyřlístku líbí příběhy (32,60%). Dále se dětem líbí, že je časopis vtipný (26,60%). Shodně hlasů (13,30%) získaly možnosti obrázky, hlavní hrdinové a to, že časopis připadá dětem dobrodružný.

Graf 10: Preference dětí narozených v letech 1974-1982 u časopisu Čtyřlístek

Druhý vzorek respondentů – lidé narození v letech 1974-1982

Otázka č. 5: Co se vám nejvíce líbilo v časopise Čtyřlístek?

Pozn.: analýza odpovědí respondentů, kteří uvedli, že jejich oblíbený časopis je Čtyřlístek

Zdroj: Vlastní šetření

Počet respondentů: 156

Hodnocení: Nejvíce se dětem z let 1974-1982 ve Čtyřlístku líbili hlavní hrdinové – pes Fifinka, kocour Myšpulín, prase Bobík a zajíc Pind'a (45%). Dále se jim časopis líbil kvůli příběhům (25%) a komiksu (20%). Nutno poznamenat, že na rozdíl od současné podoby časopisu v časopisu vycházel skutečně jen komiks Čtyřlístek. Dnes tvoří komiks Čtyřlístek jednu čtvrtinu časopisu, zbytek tvoří jiné komiksy. Časopis byl ale oblíben také kvůli dobrodružství (10%).

14 INTERPRETACE VÝSLEDKŮ A VYHODNOCENÍ HYPOTÉZ

Na začátku praktické části bylo stanoveno 5 hypotéz. Ty byly prověřovány pomocí dotazníkového šetření mezi dvěma vzorky respondentů. V této části bude uvedeno, zda se hypotézy potvrdily.

Hypotéza č. 1 zněla:

Děti dnes čtou tištěné časopisy méně než děti v roce 1989.

Ukázalo se, že děti dnes čtou časopisy pouze občas (59,82%). Skoro 30 % (přesně 29,86%) dotazovaných dětí uvedlo, že časopisy nečtou vůbec. Druhý vzorek dotazovaných, děti a mladiství narození v letech 1974-1982 uvedli, že četli časopisy pravidelně (66,87%). Jako druhou nejčastější možnost zvolili, že časopisy četli pouze občas (26,34%). Pouze 1,72% dotazovaných nečetlo časopisy vůbec. Ve výsledku tedy čte časopisy o 28,14 % méně dětí než v 90. letech.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza č. 2 zněla:

Mládež dnes v časopise ABC upřednostňuje články o počítačových hrách.

Nejčastěji se dnes dětem a mladistvým u časopisu *ABC* líbí články o počítačových hrách (28,67%). U dětí a mladistvých narozených v letech 1974-1982 byla nejčastější odpověď modely/vystřihovánky (68,60%). Preference se tedy značně změnily. Lze však pozorovat, že současné děti a mladiství si sice zvolili za nejoblíbenější možnost články o počítačových hrách, ale jejich odpověď nezískala tak jednoznačnou převahu jako tomu bylo u modelů/vystřihovánek. Je to proto, že dnes existuje více kategorií, ze kterých mohou děti vybírat. Oblíbené jsou proto také například vtipy (21,45%), které v tom podání, v jakém vychází v časopisu dnes, tenkrát neexistovaly. Oblíbené jsou nově také dárky přikládání k časopisu (4,78%). I dnes se však malým čtenářům líbí modely (16,72%). Přesto však na plné čáře zvítězily články o oblíbených počítačových hrách.

Hypotéza se potvrdila.

Hypotéza č. 3 zněla:

Zkoumaná periodika si nekupuje tolik dětí a mladistvých jako dřív.

Pouze 8,4% dnešních dětí a mladistvých uvedlo, že nechtou žádný z uvedených časopisů (tedy ani *Mateřídoušku*, *ABC* nebo *Čtyřlístek*). Přitom u dětí a mladistvých narozených v letech 1974-1982 uvedlo celých 41%, že nečetli ani jeden z uvedených časopisů.

Hypotéza byla vyvrácena.

Hypotéza č. 4 zněla:

Mateřídouška je dnes u dětí oblíbená kvůli kresleným obrázkům.

Obrázky se dnes líbí pouze 9,09% dětí. Naopak nejvíce vyhledávají hádanky a křížovky (36,30%) a zajímavosti (27,33%).

Hypotéza byla vyvrácena.

Hypotéza č. 5 zněla:

Hlavní hrdinové Čtyřlístku dnes již děti nebaví tolik, jako děti v devadesátých letech.

Dnešním dětem se u *Čtyřlístku* nejvíce líbí příběhy (32,60%). Dále se dětem líbí, že je časopis vtipný (26,60%). Naopak hlavní hrdinové získali pouhých 13,30%. U dětí narozených v letech 1974-1982 přitom hrdinové *Fifinka*, *Myšpulín*, *Pind'a* a *Bobík* vyhráli. Získali totiž 45% hlasů těch, kteří *Čtyřlístek* jako malí četli.

Hypotéza byla potvrzena.

15 NÁMĚTY Z KVANTITATIVNÍHO PRŮZKUMU

V následující části jsou zaznamenány nejzajímavější výsledky výzkumu, které nebyly zmíněny v hypotézách, a nebyl jim proto věnován prostor v interpretaci výsledků průzkumu. Tato část doporučuje následující výsledky jako předmět dalšího zkoumání.

Pro odbornější obsah je v této části začleněn pohled odborníka. Do následující části byl vybrán rozhovor se Štefanem Švecem, autorem knihy *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*.

15.1 Kdo dětem časopisy kupuje

Průzkum ukázal, že v 50 % případů dětem kupují magazíny rodiče. V průzkumu ale také vyšlo, že v současnosti časopisy čte mnohem méně dětí a mladistvých, než dřív. Když už je čtou, je to tedy podle dotazníkového šetření hlavně proto, že jim je koupí rodiče. Není jasné, zda to je proto, že jsou časopisy drahé a děti na ně nemají peníze. Pravděpodobné však je, že své kapesné investují do jiných věcí: sladkostí, počítačových her, oblečení, dívky čím dál tím dříve do make-upu apod. Tuto teorii podporuje i to, že podle výzkumu si jenom 20 % dětí časopisy kupuje samo. „*Děti si dnes moc nekupují časopisy samy, ale záleží to podle věku. Mladším dětem je kupují rodiče, starší si je kupují sami, pokud na to mají kapesné a pokud mají zájem,*“ říká Štefan Švec. Bylo by proto zajímavé zjistit, zda děti dnes skutečně čtou hlavně proto, že jim časopisy koupí rodiče, protože samy by si je nekoupily. Dalším zajímavým šetřením by mohlo být zjistit, jaké magazíny rodiče dětem kupují a zda je ve čtení podporují.

15.2 Pedagogický dopad časopisů na děti

Ačkoliv spousta dotázaných uvedla, že četla zkoumaná periodika (ABC, Čtyřlístek a Mateřídoušku), není jisté, jestli si z nich něco odnesli do budoucna. Jak bylo v teoretické části popsáno, časopisy dříve využívali pedagogové jako pomůcku při

učení. I dnešní tři zkoumaná periodika se občas dostanou do výuky, například Mateřídoušku učitelé využívají ke zpestření výuky. Není však jisté, jestli tato periodika přináší dětem skutečné poznatky, jako tomu bylo u dřívějších časopisů. *„Časopisy rozhodně mají pedagogický dopad. U malých dětí je to, že se naučí dobře držet tužku, což se dnes dost řeší. Naučí se pracovat s nůžkami. To vše díky časopisům. U těch starších můžou mít negativní pedagogický dopad. Třeba u Brava, kde si holky čtou o kráse, snaží se vypadat jako hubené modelky, mají nereálné vzory. Přitom to není realita, nejde tak vypadat. Pedagogický dopad tedy časopisy pro děti a mládež mají, jde o to, jaký,“* uvedl Štefan Švec.

Bylo by proto zajímavé udělat výzkum u starších dětí a zjistit, jaké konkrétní poznatky si z daných periodik pamatují.

15.3 Budoucnost časopisů pro děti a mládež

Jak se v průzkumu ukázalo, obliba čtení časopisů u dětí a mládeže rapidně klesla. Časopisy čte dnes o 28,14 % méně dětí než v 90. letech. Za pouhých 25 let tak dle průzkumu čte časopisy o necelých 30 % méně dětí než dříve. *„Časopisů se dnes čte méně než dřív, co se týká počtu. Je to i proto, že existují elektronická periodika,“* říká Štefan Švec. S takovou klesavou tendencí by za dalších několik desítek let časopisy četlo ještě mnohem méně dětí, než je tomu dnes.

„Budoucnost ale mají. Budoucnost mají ty časopisy, které přinášejí něco, co je možné jen ve fyzickém světě, co je bez papíru nenahraditelné. Jedná se o vystřihovánky, modely, křížovky, malovánky. To může fungovat,“ dodává Švec.

Bylo by proto zajímavé udělat rozsáhlý výzkum, který by oblību čtení u dětí zkoumal detailněji. Jeho součástí by mohl být výzkum motivace dětí k tomu číst časopisy, který by mohl napomocť tomu, aby se časopisy udržely na pultech i pro další generace.

15.4 Cena časopisů

Pro další zkoumání by mohlo být zajímavé zjistit, zda časopisy čtenářům připadají drahé. „Čtyřlístek stojí asi 35 Kč, Sluníčko taky tak nějak. Dražší časopisy kolem 50 Kč, stejně tak dívčí časopisy. To není tak hrozné. Pokud je nekupujete všechny, jako že někdo kupuje všechny nebo je má předplacené, pak ta cena není tak hrozná,“ myslí si Štefan Švec. Přesto čte časopisy čím dál tím méně dětí. Bylo by zajímavé zjistit, zda tento úbytek čtenářů souvisí s cenou časopisů. V dotazníkovém šetření vyšlo, že 47,31% dotazovaným dětem a mladistvým se časopisy zdají drahé. Podobně vyšla možnost, že se dětem zdají časopisy přiměřeně drahé (34,33%). Podle dětí jsou tedy časopisy drahé. Mohl by to být důvod, proč si časopisy nekupují? Štefan Švec si to nemyslí. „Děti mají většinou širší zázemí – rodiče, babičky, dědečky. Ty jim časopisy také kupují. Je to jedna z těch levnějších možností, kterou můžete dětem koupit a udělat jim radost. Nekoupíte jim čokoládu, ale časopis,“ říká.

Bylo by proto zajímavé udělat další výzkum, který by zjistil, zda by cena časopisů mohla souviset s tím, že dětských čtenářů ubývá.

16 ZÁVĚR

Cílem práce bylo zmapovat vývoj časopisů pro děti a mládež od roku 1989 do současnosti. Práce má přispět k většímu povědomí o novodobých časopisech, ale jejím cílem je také připomenout již zaniklé časopisy a blíže poznat ta periodika, která bývalý režim přežila a vychází doposud. V práci byla tato periodika, která reprezentují tituly vycházející již za bývalého režimu a která vychází doposud, detailně popsána. Vzhledem k tomu se lze domnívat, že cíle byly splněny. Historie ostatních časopisů i novodobé časopisy byly detailně popsány v teoretické části. Formou hypotéz pak byla vybraná periodika detailně analyzována. Na základě hypotéz bylo zjištěno, že se doba skutečně změnila, a s ní se změnila i periodika pro děti a mládež. Je však nutné konstatovat, že dětských čtenářů dnes ubývá.

Pro oblast dalšího zkoumání je velmi zajímavé sledovat časopisy pro mládež, které na český trh přišly v posledních několika letech, jako je *Bravo* či *Cosmogirl*, a jejichž obsah se od zkoumaných periodik výrazně liší. Právě tato periodika zabývající se převážně bulvárními tématy mohou mít na mládež negativní dopad.

V práci byla detailně popsána změna, kterou si časopisy za více než století prošly.

Dříve měly pedagogický význam, fungovaly dokonce jako učební pomůcky. Dnes by časopisy šlo těžko takto využívat. Z práce jasně vyplynulo, že obsah časopisů pro děti a mladistvé se zhoršil a že dnes na trhu vyhrává kvantita nad kvalitou. Ačkoliv v letech 1960-1989 vycházelo jen kolem 14 titulů (nepočítáme-li ty s náboženskou tematikou), po revoluci dodnes vyšlo již přes 52 titulů, většina z nich navíc vychází dodnes. Rozdíl v počtu vydávaných periodik je tedy markantní.

Dnes je tudíž velice těžké oddělit kvalitní časopisy pro děti a mladistvé od těch bulvárnějších, je však stále možné u nás dobré časopisy sehnat. Dokonce je možné sehnat takové, které stále mají pozitivní pedagogický dopad na děti. Ze zkoumaných periodik je to *Mateřídouška* a *ABC*, které si svoji úroveň nadále drží. Je ovšem důležité, aby se o nich děti a mladiství včas dozvěděli a četli je. Jenom tak lze předejít jejich zániku.

Na trhu se ale přeci jen vytvořila mezera: úplně chybí časopisy typu Junák, které by přinášely praktické rady pro mladé chlapce. Ti dnes sice skoro všichni vědí, jak nainstalovat počítačovou hru, kdyby však měli rozdělat oheň u táboráku, málokterý z nich by si dokázal poradit. Takové rady obsahoval právě zmíněný časopis Junák a nebyl zdaleka sám. Dnes se však zájem bohužel soustředí jinam.

Ačkoliv je trh přesycený, dnes vydávané časopisy se věnují spíše bulvárnějším tématům, nejčastěji celebritám, sexu a romantickým vztahům. Počet bulvárních periodik je však výrazně převyšuje. Podobných vzdělávacích, informativních a obsahově kvalitních magazínů by proto na našem území mělo vycházet jednoznačně více, než tomu je nyní.

17 SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

BEZDĚKOVÁ, O. *Po stopách kreslených seriálů*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7207-861-5.

BEZDĚKOVÁ, O., KREJČÍ, M. *Po stopách kreslených seriálů II*. 1. vyd. Praha: Volvox Globator, 2012. ISBN 978-80-7207-862-2.

BURTON, G., JIRÁK, J. *Úvod do studia médií*. Praha: Barrister & Principal, 2001. ISBN 80-85947-67-6

DIESINGOVÁ, H., FANTOVÁ, J., KOPÁČ, R. *Nový český komiks (2000-2012)*. Praha: Ministerstvo kultury ČR, 2012. ISBN 978-80-87546-06-2.

CHALOUPKA, O., VORÁČEK, J. *Kontury české literatury pro děti a mládež*. 2. vyd. Praha: Albatros, 1979. ISBN 80-7198-548-1.

JANOTA, V. *Poučný zábavník pro milou českou mládež*. Praha: Knihař Bedřich Stýblo, 1849.

KÖPPLOVÁ, B., BEDNAŘÍK, P., JIRÁK, J. *Dějiny českých médií (Od počátku do současnosti)*. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3028-8.

KUDLATA, V. *České časopisectvo XX. věku*. Selbstverl: Leschinger, 1903.

LAISKE, M. *Časopisectví v Čechách (1650-1847)*. Praha: Státní knihovna ČSR - Národní knihovna, 1959. ISBN 97-8807-051-14-04.

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989 II*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2012. ISBN 978-80-7388-610-3.

LÁDEK, J., PAVELKA, R. *Encyklopedie komiksu v Československu 1945-1989*. 1. vyd. Praha: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-462-8

OSVALDOVÁ, B., HALADA, J. *Praktická encyklopedie žurnalistiky*. 2. vyd. Praha: Libri, 2002. ISBN 80-7277-108-6.

POLÁK, J. *Poselství žlutého kvítku*. Praha: Olympia, 2003. ISBN 80-7033-791-5.

POLÁŠEK, Š., TOPOL, J. *Česká literatura pro mládež*. Praha: Nakladatelství České Grafické Unie, 1937. s. 50.

POSPÍŠIL, O., SUK, V. F. *Dětská literatura česká*. Praha: Státní nakladatelství, 1924.

REIFOVÁ, A. *Slovník mediální komunikace*. 1. vyd. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-926-7.

SVOZIL, B. *Česká literatura ve zkratce*. 1. vyd. Praha: Brána, 2013. ISBN 978-80-7243-650-7.

ŠVEC, Š. *Česky psané časopisy pro děti (1850-1989)*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 97-8802-462-4785.

TOMAN, J. *Vybrané kapitoly z teorie dětské literatury*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 1992. s. 52. ISBN 8070400552, 9788070400555

TOMAN, V. *Můj život s ABC – Ábíčkem*. 1. vyd. Praha: Ostrov, 2007. ISBN 80-86289-38-9.

URBANOVÁ, S. *Meandry a metamorfózy dětské literatury*. 1. vyd. Praha: Votobia, 2003. ISBN 80-7198-548-1

Seznam použitých zahraničních zdrojů

ARIES, P. *Centuries of Childhood*. Michigan: Vintage Books, 1965. s. 20. ISBN 0394702867

CARPENTER, H., PRICHARD, M. *The Oxford Companion to Children 's Literature (Oxford Companions)*. Oxford: Oxford University Press, 1999. ISBN 01-9860-228-6

Seznam použitých internetových zdrojů

Abicko.cz: Mourrison [online]. © 2001 - 2015 [cit. 2015-02-01]. ISSN 1213-8991. Dostupné z: <http://www.abicko.cz/kategorie/564/mourrison>

BEZR, O. *V Doksech, totiž Třeskoprskách, otevřeli Muzeum Čtyřlístku* [online]. © 1999–2015 [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: http://kultura.idnes.cz/vytvarne-umeni.aspx?c=A111211_171441_vytvarneum_ob

Bravoweb.cz: Pohled do historie [online]. Publikováno 21. 6. 2010. Dostupné z: <http://www.bravoweb.cz/mix/bravo-pohled-do-historie-468>

Dětské časopisy: Pionýr [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/pionyr/>

Dětské časopisy: Věda a technika mládeži [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/vtm-veda-a-technika-mladezi-v-nejlepsich-letech>

Dětské časopisy: Pionýrská stezka [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/pionyrska-stezka>

Dětské časopisy: Mladý technik [online]. [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/mlady-technik/>

Dětské časopisy: Zlatá brána [online]. [cit. 2014-25-12]. Dostupné z: [Zlatá brána http://www.detske-casopisy.cz/tag/zlata-brana](http://www.detske-casopisy.cz/tag/zlata-brana)

DOKOUPIL, B. *Sešity* [online]. © 2006-2008 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=260>

Egmont.cz: Kačer Donald [online]. © 2014 [cit. 2015-13-01]. Dostupné z: <http://www.egmont.cz/casopisy/kacer-donald-cr/>

Egmont.cz: Barbie [online]. © 2014 [cit. 2015-13-01]. Dostupné z: <http://www.egmont.cz/casopisy/barbie/>

Mediamania.cz: Konec časopisu Bravo Girl! [online]. © 2006 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: http://mediamania.tyden.cz/rubriky/tisk/vydavatelstvi-bauer-media-zastavi-mesicnik-bravo-girl_282175.html

Mladá fronta.cz: O mateřídoušce [online]. © 2007-2015. Dostupné z: <http://www.mf.cz/produkty/materidouska/>

Mladá fronta: Historie společnosti [online]. © 2007-2015 [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://www.mf.cz/o-spolecnosti/historie-spolecnost/i>

Národní knihovna: Online katalog Národní knihovny ČR [online]. © 2014. Dostupné z: http://aleph.nkp.cz/F/?func=file&file_name=base-list

Portál české literatury [online]. © 2015 [cit. 2015-03-01]. Dostupné z: <http://www.czechlit.cz/zpravy/komiks-ocima-nasich-deti/>

Slovník české literatury: Plamen [online]. © 2006-2008 [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://www.slovníkceskeliteratury.cz/showContent.jsp?docId=186>

Školákem v protektorátu: Časopis Kulíšek. [online]. [cit. 2015-02-01]. Dostupné z: <http://skolakemvprotektoratu.pamatnik-terezin.cz>

ŠVEC, Š. *Budečská zahrada* [online]. [cit. 2015-13-01]. Dostupné z: <http://stefansvec.cz/post/93393699808/budecska-zahrada-1869-1889>

ŠVEC, Š. *Štěpnice* [online]. [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: <http://stefansvec.cz/post/90048708488/stepnice-1855-1889>

ŠVEC, Š. *Malý čtenář* [online]. [cit. 2015-04-01]. Dostupné z: <http://www.detske-casopisy.cz/tag/maly-ctenar>

Unie vydavatelů: Prodaný náklad časopisů [online]. © 2015. Dostupné z: http://www.unievydavatelu.cz/cs/casopisy/fakta_cisla_casopisech/prodany_naklad_casopisu/2236-bezplatne_casopisy

ZELINSKÝ, M. *Skautka* [online]. [cit. 2015-15-01]. Dostupné z: http://skautska-literatura.skauting.cz/literatura/detail_casopisu.php?id=38

Seznam použitých ostatních zdrojů

Zlaté klasy. Praha: Josef Jelínek, 1856, roč. 3, č. 1.

18 SEZNAM OBRÁZKŮ A GRAFŮ

Seznam obrázků

Obrázek 1	64

Seznam grafů

Graf 1: Pravidelnost čtení časopisů mezi dětmi a mládeží	65
Graf 2: Pravidelnost čtení časopisů mezi dětmi a mládeží narozených v letech 1974-1982	66
Graf 3: Preference dětí a mladistvých u časopisu ABC	67
Graf 4: Preference dětí a mladistvých narozených v letech 1974-1982 u časopisu ABC	68
Graf 5: Výběr oblíbeného časopisu	69
Graf 6: Výběr oblíbeného časopisu z roku 1989	70
Graf 7: Preference dětí u časopisu Mateřídouška	71
Graf 8: Preference dětí narozených v letech 1974-1982 u časopisu Mateřídouška	72
Graf 9: Preference dětí u časopisu Čtyřlístek	73
Graf 10: Preference dětí narozených v letech 1974-1982 u časopisu Čtyřlístek	74

Seznam tabulek

Tabulka 1: Periodika pro děti a mládež od svého počátku vydávání	19
Tabulka 2: Periodika vydávaná od počátku 20. století do konce 1. světové války	22
Tabulka 3: Periodika vydávaná v letech 1919-1934	26-27
Tabulka 4: Periodika vydávaná v letech 1935 – 1948	31
Tabulka 5: Periodika vydávaná v letech 1948 – 1959	40
Tabulka 6 : Tabulka periodik pro děti a mládež vydávaných po sametové revoluci	45
Tabulka 7: Souhrnné informace o ABC (únor 2015)	53
Tabulka 8: Souhrnné informace o Čtyřlístku (únor 2015)	57
Tabulka 9: Souhrnné informace o Mateřídoušce (únor 2015)	60

19 SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Dotazník pro děti základních škol	I
Příloha B – Dotazník pro děti narozené v letech 1974 – 1982	II
Příloha C – Rozhovor s odborníkem Štefanem Švecem	III

Příloha A - Dotazník pro děti základních škol

Ahoj!

Prosím pomoz mi vyplnit tenhle dotazník, a pomůžeš mi tím při tvorbě mojí diplomové práce! Abych mohla získat co nejlepší výsledky, prosím tě o co nejpřesnější odpovědi. Předem děkuji!

1) Pohlaví

2) Kolik ti je let?

3) Čteš časopisy?

- a) Ano, pravidelně
- b) Ano, čtu je občas
- c) Pouze, když mi ho půjčí kamarád/ka
- d) Nečtu

4) V jaké formě časopisy čteš?

- a) Tištěné časopisy
- b) Na internetu

5) Čteš časopisy sám, nebo s rodiči?

- a) Čtu si je sám/sama
- b) Časopisy mi čtou rodiče

6) Který z těchto časopisů čteš, nebo jsi četl/a?

- a) ABC
- b) Mateřídouška
- c) Čtyřlístek
- d) Jiný (prosím uveď jaký)

7) Vyber si jeden z uvedených časopisů a uveď, co se ti v něm nejvíce líbí.

Povinná otázka, respondent musí napsat odpověď vlastními slovy.

8) Kdo ti časopisy kupuje?

- a) Kupuji si je sám/sama
- b) Kupují mi je rodiče
- c) Kupuje mi je babička a dědeček
- d) Půjčuji si je od kamarádů

- 9) Připadají ti časopisy drahé?**
- a) Jsou drahé, proto si je nekupuji
 - b) Cena se mi zdá v pořádku
 - c) Jsou levné

Příloha B – Dotazník pro děti a mládež, kteří četli časopisy v roce 1989 (byli tedy narozeni v letech 1974-1982).

Dobrý den,
tento dotazník je určen pouze těm, kteří se narodili v letech 1974-1982.
Moc vám předem děkuji za vyplnění tohoto dotazníku, který bude použit v mé diplomové práci, a za váš čas.

- 1) V kterém roce jste se narodil/a?**

- 2) Četl/a jste jako dítě časopisy?**
 - a) Ano, pravidelně
 - b) Četl/a jsem je občas
 - c) Pouze, když mi ho půjčil kamarád/ka
 - d) Nečetl/a

- 3) Který z uvedených časopisů jste četl/a nejraději?**
 - a) ABC
 - b) Mateřídouška
 - c) Čtyřlístek
 - d) Jiný (uved'te prosím, jaký)

- 4) Co se vám ve vašem nejoblíbenějším časopise líbilo?**

Povinná otázka, respondent musel napsat odpověď vlastními slovy.

- 5) Kdo vám časopisy kupoval?**
 - a) Kupoval/a jsem si je sám/sama
 - b) Kupovali mi je rodiče
 - c) Kupovali mi je babička a dědeček
 - d) Půjčoval/a jsem si je od kamarádů

- 6) Znáte současnou podobu časopisů pro děti (ABC, Mateřídouška, Čtyřlístek)? V čem vám připadá, že se nejvíce změnily?**

Příloha C - Rozhovor s autorem knihy Česky psané časopisy pro děti (1850-1989) - Štefanem Švecem

- 1) Kupují si dnes děti samy magazíny?**

Podle věku. Mladším dětem rodiče, starší si to kupují sami, pokud na to mají kapesné a pokud mají zájem. Dětem na 1. stupni to kupují rodiče, dál si je kupují sami.

2) Jakou mají motivaci k tomu, aby si dnes koupili časopis?

Některé časopisy nejsou na internetu. Některé je lákají na dárky. ABC má pořád „děčka“, těmi se snaží děti nalákat, i když to moc nefunguje. Některé věci nejsou nahraditelné věcmi na internetu. Časopisy pro předškoláky a mladší děti jim kupuje rodina, aby si v nich děti mohly malovat, vybarvovat, stříhat. Na to jsou časopisy fajn.

3) Podle průzkumu diplomové práce děti dnes čtou mnohem méně, než před 25 lety. Mají tištěné časopisy budoucnost?

Časopisů se dnes čte méně než dřív, co se týká počtu. Je to i proto, že existují elektronická periodika. Budoucnost ale mají. Budoucnost mají ty časopisy, které přinášejí něco, co je možné jen ve fyzickém světě, co je bez papíru nenahraditelné. Jedná se o vystřihovánky, modely, křížovky, malovánky. To může fungovat.

4) Je na českém trhu dostatek periodik pro děti s kvalitním obsahem?

Nevím, nedokážu posoudit. Jsou tu ta stálá, tradiční, která si drží kvalitní obsah, jako je Čtyřlístek a Mateřídouška. Pak vychází nové časopisy s uměleckými ambicemi, jako je Raketa. I dnes existují časopisy, které se snaží děti vzdělávat i časopisy pro vyšší intelektuální třídu. Jsou alternativní časopisy, které jsou dražší a mají netradiční obsah. Nevím, jestli jich je dost, ale existují.

5) Mají stále časopisy pedagogický dopad na děti?

Ano, rozhodně. U malých dětí je to, že se naučí dobře držet tužku, což se dnes dost řeší. Naučí se pracovat s nůžkami. To vše díky časopisům. U těch starších můžou mít negativní pedagogický dopad. Třeba u Brava, kde si holky čtou o kráse, snaží se vypadat jako hubené modelky, mají nereálné vzory. Přitom to není realita, nejde tak vypadat. Pedagogický dopad tedy časopisy pro děti a mládež mají, jde o to, jaký.

6) Je podle vás cena časopisů vysoká?

Čtyřlístek stojí asi 35 Kč, Sluníčko taky tak nějak. Dražší časopisy kolem 50 Kč, stejně tak dívčí časopisy. To není tak hrozné. Pokud je nekupujete všechny, jako že někdo kupuje všechny nebo je má předplacené, pak ta cena není tak hrozná. Děti mají většinou širší zázemí – rodiče, babičky, dědečky. Ty jim časopisy také kupují. Je to jedna z těch levnějších možností, kterou můžete dětem koupit a udělat jim radost. Nekoupíte jim čokoládu, ale časopis.

7) Souvisí tedy pokles čtení časopisů s jejich cenou?

Ne, to nesouvisí s cenou. Spíš s tím, že mají mnohem víc možností zábavy, jak už jsem říkal. Mají playstationy, počítače. Portfolio zábav je širší. Ano, časopisy jsou dražší než dřív, ale v porovnání s dobou. ABC stálo asi 3 Kč před 25 lety, dnes asi 40 Kč. To není takový rozdíl, když porovnáme mzdy dnes a předtím.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Michaela Bůnová

Obor: Sociální a mediální komunikace

Forma studia: Prezenční

Název práce: Proměny a vývoj časopisů pro děti a mládež od roku 1989

Rok: 2015

Počet stran textu bez příloh: 87

Celkový počet stran příloh: 5

Počet titulů českých použitých zdrojů: 21

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Počet internetových zdrojů: 23

Počet ostatních zdrojů: 1

Vedoucí práce: Mgr. Libor Svoboda, Ph.D.